Tampereen yliopisto

Aino Tuovila

OPISKELUHUOLLON KURAATTORIT JA NUORTEN SEURUSTELUVÄKIVALTA

Kuraattoreiden rooli nuorten seurustelusuhteissa tapahtuvan väkivallan ennaltaehkäisemisessä ja siihen puuttumisessa

Yhteiskuntatieteiden tiedekunta
Kandidaatin tutkielma
Toukokuu 2024

TIIVISTELMÄ

Aino Tuovila: Opiskeluhuollon kuraattorit ja nuorten seurusteluväkivalta: Kuraattoreiden rooli nuorten seurusteluväkivallan ennaltaehkäisemisessä ja siihen puuttumisessa.
Kandidaatin tutkielma
Tampereen yliopisto
Yhteiskuntatutkimuksen tutkinto-ohjelma
Toukokuu 2024

Tämän tutkielman tarkoituksena on tarkastella opiskeluhuollon kuraattoreiden ajatuksia nuorten seurusteluväkivallasta sekä omasta roolistaan sen ennaltaehkäisemisessä ja siihen puuttumisessa. Nuorten seurusteluväkivallalla tarkoitetaan parisuhdeväkivaltaa, joka tapahtuu nuorten seurustelusuhteissa. Väkivalta seurustelusuhteissa on huolestuttavan yleistä. Yleisimmin koetusta väkivallasta kerrotaan ystäville tai perheenjäsenille, mutta vain harvoin oppilaitoksissa nuorten parissa työskenteleville ammattilaisille. Osa nuorista ei kerro kokemastaan väkivallasta kenellekään.

Oppilaitokset toimivat päivittäisenä toimintaympäristönä suurelle joukolle nuoria. Tämän vuoksi oppilaitosten rooli on keskeinen nuorten seurusteluväkivallan ennaltaehkäisemisessä, tunnistamisessa ja siihen puuttumisessa. Oppilaitoksilla on lain säätämä vastuu tarjota opiskeluhuollon palveluita oppilaille ja opiskelijoille. Opiskeluhuollon tavoitteena on edistää nuorten tilanteita sekä opintojen edistämiseksi, mutta myös laajemmin hyvinvoinnin näkökulmasta. Tässä tutkielmassa selvitetään, minkälaisena nuorten seurusteluväkivalta näyttäytyy opiskeluhuollon kuraattoreiden työssä, ja minkälaisena kuraattorit kuvaavat omaa rooliaan nuorten seurusteluväkivallan kysymyksessä.

Tutkimusaineisto kerättiin tutkielmaa varten haastattelemalla kolmea opiskeluhuollon kuraattoria, jotka työskentelivät 15–29-vuotiaiden nuorten kanssa oppilaitosympäristössä. Haastattelut toteutettiin yksilöhaastatteluina. Aineisto kerättiin puolistrukturoidulla teemahaastattelulla, ja aineiston analyysimenetelmänä käytettiin laadullista sisällönanalyysiä.

Seurusteluväkivallan ilmiö näyttäytyi opiskeluhuollon kuraattoreiden työssä monimuotoisesti, mutta haastateltavat arvioivat väkivallan olevan hankalasti tunnistettavissa. Väkivallan uhrit näyttäytyivät kuraattoreiden työssä enemmän kuin väkivallan tekijät. Kuraattorit kuvasivat omaa rooliansa nuorten seurusteluväkivallan kysymyksessä eri näkökulmista erityisesti yksilötyön kautta. Tämän lisäksi kuraattorit tunnistivat seurusteluväkivaltaan puuttumiseen vaikuttavia tekijöitä, jotka liittyivät oppilaitoksessa työskentelevien ammattilaisten valmiuksiin ja osaamiseen, nuorten asenteisiin sekä oppilaitosten rakenteisiin.

Tutkielman kautta näyttäytyy, että opiskeluhuollon kuraattoreilla sekä yleisesti oppilaitoksilla on tärkeä rooli nuorten seurusteluväkivallan kysymyksessä. Kuraattoreiden tekemä yksilötyö nousee merkittävään osaan erityisesti väkivaltaan puuttumisessa, kun taas oppilaitoksissa tehtävässä yhteisötyössä olisi mahdollisuudet seurusteluväkivallan tehokkaaseen ennaltaehkäisemiseen.

Avainsanat: seurusteluväkivalta, parisuhdeväkivalta, nuoret, opiskeluhuollon kuraattori

Tämän julkaisun alkuperäisyys on tarkastettu Turnitin OriginalityCheck –ohjelmalla.

Sisällys

1 Johdanto 1
2 Nuorten seurusteluväkivalta ja opiskeluhuolto 3
2.1 Nuorten seurusteluväkivalta aiemmassa tutkimuksessa 3
2.2 Oppilaitokset seurusteluväkivallan kysymyksessä 5
2.3 Opiskeluhuolto ja opiskeluhuollon palvelut 7
3 Nuoret ja seurusteluväkivallan ilmiö 8
3.1 Nuorten seurustelusuhteet ja väkivalta sukupuolittuneena kysymyksenä 8
3.2. Väkivallan muodot ja tunnistamisen haasteet 9
4 Tutkimusasetelma 13
4.1 Aineisto ja teemahaastattelu 13
4.2 Sisällönanalyysi 14
4.3 Tutkimuseettiset kysymykset 16
5 Kuraattoreiden havainnot nuorten seurusteluväkivallasta 18
5.1 Seurusteluväkivallan näyttäytyminen kuraattoreille 18
5.2 Kuraattoreiden rooli seurusteluväkivallan kysymyksessä 21
5.3 Puuttumiseen ja ennaltaehkäisyyn vaikuttavat tekijät 24
6 Johtopäätökset 28
Lähteet 32
Liite 1. Teemahaastattelurunko 37

1 Johdanto

Pari- ja lähisuhdeväkivaltaa koskevaa tutkimustietoa on runsaasti, mutta nuorten seurustelusuhteissa tapahtuvaa väkivaltaa on tutkittu toistaiseksi vähemmän. Ensimmäisen Suomessa tehdyn, nuorten seurustelusuhteissa tapahtuvaan väkivaltaan keskittyvän oppilaitoskyselytutkimuksen tulokset, julkaistiin syksyllä 2023 (Isotalo 2023a, 8). Kyselytutkimuksen raportti tuo esiin väkivallan olevan suhteellisen yleistä yhdeksännellä vuosiluokalla olevien sekä toisella asteella opiskelevien nuorten seurustelusuhteissa. Esimerkiksi vajaa puolet niistä nuorista, jotka olivat olleet seurustelusuhteissa, olivat kokeneet kasvokkaista väkivaltaa vähintään kerran seurustelusuhteessaan. (Peltola 2023a, 29.) Esittelen tutkielmassani tarkemmin myös muiden väkivallan muotojen esiintyvyyttä nuorten keskuudessa.

Erityispiirteenä nuorten seurustelusuhteissa tapahtuvan väkivallan ilmiössä on se, että nuorten emotionaaliset ja kognitiiviset taidot ovat vasta kehittymässä ensimmäisten seurustelusuhteiden aikana (Bildjuschkin ym. 2020). Seurustelusuhteissa koetulla väkivallalla on nähty yhteyksiä niin nuorten fyysiseen kuin henkiseen hyvinvointiin sekä haasteisiin opiskeluissa ja aikuisiän ihmissuhteissa (Bowen & Sorbing 2018, 54). Nuoruudessa koetaan usein ensimmäiset seurustelusuhteet. Vuonna 2023 toteutetun kouluterveyskyselyn mukaan 8.–9.-luokkalaisista noin 18 prosenttia, lukiolaisista noin 25 prosenttia sekä ammatillisten oppilaitosten opiskelijoista noin 34 prosenttia seurusteli (THL 2023). Seurustelevia nuoria on lähes viidesosa jo 8.–9.-luokkalaisista lähtien ja seurusteluväkivallalla on merkittäviä vaikutuksia nuoren hyvinvoinnille. Tämän vuoksi on tärkeää, että ilmiöstä keskustellaan ja pyritään löytämään keinoja, joilla eri tahot pystyisivät entistä tehokkaammin puuttumaan ja ennaltaehkäisemään väkivaltaa nuorten seurustelusuhteissa.

Tutkielmassani lähestyn nuorten seurusteluväkivaltaa erityisesti oppilaitoksissa työskentelevien opiskeluhuollon kuraattoreiden näkökulmasta. Tavoitteenani on selvittää, minkälaisena seurusteluväkivalta näyttäytyy kuraattorin työssä, ja minkälaisten asioiden he näkevät vaikuttavan seurusteluväkivallan ennaltaehkäisyyn ja puuttumiseen. Oppilaitokset tavoittavat valtaosan alaikäisistä nuorista erityisesti, kun oppivelvollisuusikä laajennettiin päättymään vasta toisen asteen koulutuksen päättyessä tai kun nuori täyttää kahdeksantoista (Oppivelvollisuuslaki 1214/2020). Koska oppilaitos toimii päivittäisenä toimintaympäristönä laajalle joukolle nuoria,

on kiinnostavaa selvittää, millä tavalla seurusteluväkivallan ilmiö näyttäytyy opiskeluhuollon ammattilaisten työssä. Oppilaitosten rooli seurusteluväkivallan ennaltaehkäisyssä on tärkeä, koska asenteiden ja käyttäytymisen muutokseen tähtäävien toimenpiteiden tulisi tapahtua siellä, missä nuoret viettävät arkeaan ja eri opetusohjelmien toteuttaminen on järjesteltävissä (Ollis & Dyson 2018, 40). Myös nuoret pitävät koulua tärkeänä toimijana seurusteluväkivallan ennaltaehkäisemisessä ja siihen puuttumisessa, mutta väkivallan kokemuksesta ei usein kerrota koulussa työskenteleville ammattilaisille (Hellevik ym. 2015, 36). Tutkielmassani kuvaan kuraattoreiden näkemyksiä siitä, minkälaiset tekijät vaikuttavat seurusteluväkivaltaan puuttumiseen.

Kuraattoripalveluiden tavoitteena on tukea opiskelijoiden hyvinvointia sekä sosiaalisia ja psyykkisiä valmiuksia yhdessä psykologipalveluiden kanssa (Oppilas- ja opiskelijahuoltolaki 1287/2013). Opiskeluhuoltopalveluiden seurantakyselyn mukaan kuraattorit kokivat auttamismahdollisuutensa väkivaltaan liittyvissä asioissa hyvinä. Muut opiskeluhuollon ammattilaiset arvioivat omat auttamismahdollisuutensa matalammiksi kuraattoreihin verrattuna. (Hietanen-Peltola, Jahnukainen, Laitinen & Vaara 2022, 59.) Yhtenä perusteena sille, että valitsin tutkielmaani haastateltaviksi kuraattorit, oli heidän arvionsa omista auttamismahdollisuuksistaan väkivallan kysymyksissä. Lisäksi kuraattorit tarjoavat tukea erityisesti myös sosiaalisiin suhteisiin liittyen (Perälä ym. 2015, 94).

Tutkielmassani esittelen ensin nuorten seurusteluväkivaltaan liittyviä tutkimuksia, joiden avulla avaan aiheen taustaa. Aiempien tutkimuksien esittelyn jälkeen avaan opiskeluhuollon käsitettä. Tämän jälkeen määrittelen nuorten seurusteluväkivaltaan liittyvät keskeiset käsitteet ja teoriapohjan. Siitä etenen esittelemään tutkimusasetelmani, tutkimukseni tulokset sekä tuloksista tekemäni johtopäätökset.

2 Nuorten seurusteluväkivalta ja opiskeluhuolto

Tässä luvussa esittelen tutkielmaani liittyviä keskeisiä tutkimuksia sekä avaan oppilaitoksissa toteutettavan opiskeluhuollon tarkoitusta ja tavoitetta. Käsittelen aiempaa tutkimusta ensin nuorten seurustelusuhteissa tapahtuvaan väkivaltaan liittyen, jonka jälkeen esittelen tutkimuksia, jotka käsittelevät oppilaitoksen roolia seurusteluväkivallan kysymyksessä. Esittelen nuorten seurusteluväkivallan vaikutuksia, väkivallan esiintymisen määrää Suomessa sekä nuorten näkemyksiä seurusteluväkivaltaan puuttumisesta. Oppilaitosten näkökulmaa avaan esittelemällä tutkimushanketta, jonka tavoitteena oli tuoda esiin keinoja, joilla käsitellä seurusteluväkivaltaa oppilaitoksissa. Tutkimuksessa nuorten seurusteluväkivaltaa käsitellään erityisesti sukupuolistuneen väkivallan kysymysten yhteydessä. Tämän lisäksi esittelen australialaisissa kouluissa toteutettua hanketta, jonka tavoitteena oli vähentää ja ennaltaehkäistä nuorten seurusteluväkivaltaa. Tutkimustaustan esittelyn jälkeen määrittelen opiskeluhuollon tarkoitusta ja tavoitetta lainsäädännön avulla.

2.1 Nuorten seurusteluväkivalta aiemmassa tutkimuksessa

Eri tutkimusten pohjalta näyttäytyy, että nuorten kokema seurusteluväkivalta on ilmiö, jolla on merkittäviä seurauksia sekä lyhyellä että pitkällä aikavälillä. Väkivallan kokemusten on nähty aiheuttavan nuorilla suurempaa riskiä päihteiden väärinkäyttöön, syömishäiriöihin, masennusoireisiin sekä itsemurha-ajatuksiin (Ackard, Eisenberg & Neumark-Sztainer 2007, 476; Barter & Stanley 2016, 485). Tämän lisäksi väkivallan on nähty vaikuttavan negatiivisesti nuorten perusluottamukseen, kehonkuvaan ja seksuaalisuuteen, ihmissuhteisiin, tulevaisuuden näkymiin sekä elämässä edistymiseen (Wiklund, Malmgren-Olsson, Bengs & Öhman 2010, 219–220). Seuraavaksi esittelen tutkielmani kannalta merkittävimmät nuorten seurustelusuhteissa tapahtuvaan väkivaltaan liittyvät tutkimukset. Ilmiöön liittyvää tutkimusta on tehty kansainvälisesti sekä kansallisesti.

Suomessa tapahtuvan nuorten seurusteluväkivallan muotoja ja määrää on selvitetty Tampereen yliopiston tutkimushankkeessa, jossa tutkittiin muun muassa 15–25-vuotiaiden nuorten seksuaalisen häirinnän ja väkivallan kokemuksia intiimisuhteissa (Tampereen yliopisto 2023a).

Osana tutkimushanketta toteutettiin nuorten seurustelusuhteissa tapahtuvaan väkivaltaan keskittyvä kysely, johon osallistui peruskouluissa ja toisella asteella opiskelevia 15–20-vuotiaita nuoria (Isotalo 2023a, 8). Seuraavaksi esittelen tämän kyselytutkimuksen tuloksista väkivaltaa kokeneiden nuorten määrää, sekä väkivallan kokemuksesta muille kertoneiden nuorten osuuksia eri väkivallan muotojen mukaan. Kyselytutkimuksen eri osiot ovat eri kirjoittajien raportoimia, minkä vuoksi tuloksien esittelyssä esiintyy useampia kirjoittajia.

Kiistelty suostumus –tutkimushankkeeseen kuuluvan kyselytutkimuksen tulokset osoittavat, että väkivalta nuorten seurustelusuhteissa on huolestuttavan yleistä. Seuraavat tulokset koskevat kyselyyn vastanneiden, joskus suhteessa olleiden nuorten kokemuksia. Yhteensä 43 % nuorista oli kokenut kasvokkaista väkivaltaa, johon kuuluu sekä fyysinen että henkinen väkivalta (Peltola 2023a, 29). Seksuaaliväkivallasta oli kyselyssä kysytty erikseen, ja vastanneista nuorista vähintään yhtä seksuaaliväkivallan muotoa oli kokenut jopa neljännes, eli 25 % (Peltola 2023b, 56). Kyselyn mukaan digitaalinen väkivalta on nuorten keskuudessa kaikista yleisintä, jopa 49 % vastanneista nuorista oli kokenut jotain digitaalisen väkivallan muotoa seurustelusuhteessaan (Isotalo 2023c, 70).

Edellä esittelemäni kyselytutkimus osoittaa, että väkivalta nuorten seurustelusuhteissa on laaja ilmiö, jossa ilmenee moninaisesti väkivallan eri muotoja. Eri väkivallan muotojen yleisyyden tarkastelu on olennaista tutkielmassani sen vuoksi, että kyselytutkimuksen mukaan väkivallan kokemuksista muille kertominen vaihtelee riippuen koetun väkivallan muodosta. Honkatukia & Sorvari (2023) raportoivat kyselytutkimuksen tuloksia siitä, kuinka nuoret kertovat kokemastaan väkivallasta muille. Tutkimuksessa selvitettiin määrää nuorista, jotka olivat kertoneet vakavimmasta kokemuksestaan muille. Digitaalisesta väkivallasta kertominen oli nuorten keskuudessa yleisintä: 67 % nuorista oli kertonut väkivallan kokemuksestaan toiselle henkilölle. Henkisen ja fyysisen väkivallan osalta 48 % nuorista oli kertonut kokemuksestaan jollekulle, kun vastaava luku oli seksuaalisen painostamisen tapauksissa vain 35 %. Kyselyn mukaan tytöt kertovat poikia useammin kokemastaan väkivallasta muille. (Honkatukia & Sorvari 2023, 109.) Vakavimmasta väkivallan kokemuksesta kerrottiin kyselyn mukaan useimmin ystävälle tai perheenjäsenelle. Kuraattorille tai muulle oppilaitoksen henkilöstölle kerrottiin vain harvoin. (Em. 119.) Vaikka kyselytutkimus osoittaa, että nuoret kertovat väkivallan kokemuksistaan muille, on kuitenkin merkittävä osa nuoria, jotka eivät kerro kokemuksistaan kenellekään. Suomalaisen kyselytutkimuksen tulokset ovat yhdenmukaisia kansainvälisen tutkimuksen tulosten kanssa, mitä esittelen seuraavaksi.

Hellevik ja kollegat (2015) esittelevät Euroopan Unionin rahoittaman tutkimuksen *Safeguarding Teenage Intimate Relationships* (STIR), jossa tutkittiin kokemuksia kasvokkaisesta sekä digitaalisesta väkivallasta nuorten intiimisuhteissa. Tutkimuksessa tietoa kerättiin laajalla kyselyllä sekä nuorten haastatteluilla. Haastatteluissa keskiössä oli väkivallan ennaltaehkäiseminen sekä siihen puuttuminen. Tutkimus tuo esiin nuorten toiveen oppilaitoksen vahvalle roolille ja aikuisten vastuulle väkivallan ennaltaehkäisemisessä ja siihen puuttumisessa, mutta kokemukset päätyvät harvoissa tapauksissa ammattilaisten tietoon. (Hellevik ym. 2015, 35–36.) Koulut nousivat nuorten haastatteluissa merkittävimmäksi yksittäiseksi toimijaksi väkivallan ehkäisemisessä ja siihen puuttumisessa. Kouluissa toimivilta ammattilaisilta toivottiin tutkimuksessa erityisesti opetustilaisuuksia seurusteluun liittyvistä teemoista sekä aktiivista puuttumista tilanteissa, joissa väkivaltaa havaitaan. Vaikka nuoret toivoivat kouluilta aktiivista roolia, väkivaltakokemuksista kerrotaan ensisijaisesti pelkästään ystäville. Tutkimuksen mukaan nuoret kuitenkin tiedostavat, että ystäviltä ei välttämättä ole mahdollista saada samanlaista ohjausta tai apua aiheen käsittelyyn, kuin mitä ammattilaisilta voisi saada. (Em. 40–45.)

2.2 Oppilaitokset seurusteluväkivallan kysymyksessä

Seuraavaksi esittelen australialaista tutkimusta, jonka tavoitteena oli arvioida Australiassa toteutetun sukupuolittuneen väkivallan ennaltaehkäisyohjelman *Respectful Relationships Education in Schools* (RREiS) tuloksia. Ohjelman tavoitteena oli opettaa nuoria kunnioittavista ihmissuhteista ja vaikuttaa koulun ilmapiiriin, ympäristöön, toimintatapoihin sekä laajemmin koko yhteisöön. Opetusohjelmissa käsiteltiin seksuaalista ahdistelua, homofobiaa sekä lähisuhdeväkivaltaa vallan näkökulmasta sekä sosiaalisesti ja institutionaalisesti rakentuneena. Ohjelman tavoitteena oli rakentaa yhteistä käsitystä sukupuolesta, ihmissuhteista ja muiden kunnioittamisesta, sekä kehittää nuorten keskustelu-, neuvottelu- sekä reflektointitaitoja. (Ollis & Dyson 2018, 42.) Ohjelmalla havaittiin olevan vaikutusta nuorten tietoisuuteen ja asenteisiin sukupuolittunutta väkivaltaa kohtaan ja se vaikutti positiivisesti heidän käsityksiinsä kunnioittavista ihmissuhteista (em. 44–45). Nuoret sukupuolesta riippumatta toivat esiin, kuinka tärkeänä ohjelmassa opittavia asioita pidettiin kunnioittaviksi ja kunnioitetuiksi aikuisiksi kasvamisessa (em. 50). STIR-tutkimuksen sekä RREiS-ohjelman tuloksista voidaankin nähdä, että nuorilla on motivaatiota ja kiinnostusta oppia lisää kunnioittavista ihmissuhteista sekä sukupuolittuneen väkivallan kysymyksistä.

Julkisessa keskustelussa on nostettu paljon esiin nuoriin kohdistuvaa väkivaltaa ja häirintää, mutta väkivaltaa nuorten seurustelusuhteissa ei ole käsitelty yhtä runsaasti (Isotalo 2023a, 7). Oppilaitoksiin liittyvää tutkimusta nuorten kokemasta väkivallasta on tehty yleisesti sukupuolistuneen väkivallan näkökulmasta. Tampereen yliopistolla on toteutettu vuosina 2019–2021 kansainvälinen tutkimushanke, jonka tavoitteena on ollut lisätä kouluissa työskentelevien ammattilaisten tietoisuutta sukupuolistuneesta väkivallasta. Yhtenä hankkeen tavoitteena on ollut vastata aikaisemmissa tutkimuksissa nousseeseen tarpeeseen lisätä koulun ammattilaisten valmiuksia ja taitoja sukupuolistuneen väkivallan kohtaamiseen ja puuttumiseen. Hankkeessa on kehitetty ilmainen verkkokoulutus nuorten parissa työskenteleville ammattilaisille, mikä tarjoaa myös konkreettisia keinoja sukupuolistuneen väkivallan ennaltaehkäisyyn, tunnistamiseen ja puuttumiseen. (Tampereen yliopisto 2023b.) Verkkokoulutuksessa käsitellään nuorten seurustelusuhteissa tapahtuvaa väkivaltaa osana sukupuolistuneen väkivallan kokonaisuutta ja tarjotaan välineitä väkivallan puheeksi ottamiseen sekä käsittelyyn nuorten ohjaustyössä (THL 2024).

Aiempien tutkimusten perusteella voidaan nähdä, että nuoret kokevat seurustelusuhteissaan väkivaltaa myös Suomessa. Tutkimukset nostavat esiin nuorten toiveen koulujen vahvasta roolista seurustelusuhteissa tapahtuvan väkivallan ennaltaehkäisyssä ja siihen puuttumisessa. Tutkimusten perusteella voidaan kuitenkin päätellä, että nuoret eivät käänny tilanteissa oppilaitoksessa työskentelevien ammattilaisten puoleen. Toisaalta kouluissa toteutetut ennaltaehkäisemisen ohjelmat, joissa on käsitelty kunnioittavia ihmissuhteita ja sukupuolittunutta väkivaltaa on havaittu tehokkaiksi nuorten asenteisiin vaikuttamisessa. Koulun henkilökunnalle on kohdistettu erilaisia koulutusmateriaaleja sukupuolistuneen väkivallan kohtaamiseen liittyvien valmiuksien ja taitojen vahvistamiseksi. Tutkielmassani on tarkoitus tuoda esiin oppilaitoksessa sosiaalialan ammattilaisina toimivien opiskeluhuollon kuraattoreiden ajatuksia seurusteluväkivallan ilmiöstä, sekä heidän valmiuksistaan ja mahdollisuuksistaan tunnistaa ja puuttua väkivaltaan arkityössään. Koska opiskeluhuolto on olennaisessa roolissa nuorten hyvinvoinnin edistämisessä koulussa, esittelen seuraavaksi opiskeluhuollon määritelmää sekä tavoitteita.

2.3 Opiskeluhuolto ja opiskeluhuollon palvelut

Kuraattorit toimivat osana opiskeluhuollon palveluita, jotka ovat määritelty oppilas- ja opiskelijahuoltolaissa. Laki määrittelee opiskeluhuollon tarkoituksen ja tavoitteet. Opiskeluhuolto on lakisääteistä, ja se pitää sisällään laissa määritellyn perusopetusta koskevan oppilashuollon sekä toisen asteen oppilaitoksia koskevan opiskelijahuollon. Opiskeluhuoltoon kuuluu sekä yhteisöllinen että yksilökohtainen opiskeluhuolto. Yhteisöllisen opiskeluhuollon tarkoituksena on edistää oppimisen lisäksi muun muassa opiskelijoiden hyvinvointia, terveyttä, sosiaalista vastuuta sekä vuorovaikutusta. Yhteisöllistä opiskeluhuoltoa toteuttavat kaikki, jotka työskentelevät oppilaitoksissa opiskelijoiden kanssa. (Oppilas- ja opiskelijahuoltolaki 1287/2013.) Nuorten seurusteluväkivallan ennaltaehkäisy soveltuu hyvin lain määrittämään tarkoitukseen edistää opiskelijoiden hyvinvointia laaja-alaisesti. On myös tärkeä huomata, että laissa määritellään yhteisöllinen opiskeluhuolto kaikkien opiskelijoiden parissa työskentelevien tehtäväksi, eikä ainoastaan yksilökohtaisia palveluita, kuten kuraattoripalveluita toteuttavien vastuulle.

Yhteisöllisen opiskeluhuollon lisäksi laissa on määritelty yksilökohtainen opiskeluhuolto, joka pitää sisällään terveydenhuollon palveluja, psykologi- ja kuraattoripalveluja, monialaista yksilökohtaista opiskeluhuoltoa sekä joitakin sosiaali- ja terveyspalveluja. Tutkielmassani keskityn kuraattoreiden näkemyksiin, jotka ovat osa yksilökohtaisia opiskeluhuollon palveluita. Opiskeluhuoltolaissa on määritelty kuraattoripalveluiden olevan kuraattorin antamaa tukea ja ohjausta, jonka tavoitteena on muun muassa edistää koulu- ja opiskeluyhteisön hyvinvointia sekä tukea opiskelijoiden oppimista ja hyvinvointia sekä sosiaalisia ja psyykkisiä valmiuksia. (Oppilas- ja opiskelijahuoltolaki 1287/2013.) Lain määritelmän mukaan yksilökohtaisia kuraattoripalveluita voivat antaa ainoastaan kuraattorit. Koska nuorten kokema väkivalta seurustelusuhteissa vaarantaa nuorten hyvinvointia sekä sosiaalisia ja psyykkisiä valmiuksia, on tärkeää, että seurusteluväkivallan ilmiö nähdään merkittävänä, kuraattorin työhön kuuluvana osana.

3 Nuoret ja seurusteluväkivallan ilmiö

Tässä luvussa esittelen nuorten seurusteluväkivaltaan liittyvää teoriataustaa sekä määrittelen tutkielmassani käyttämäni keskeiset käsitteet. Ensin määrittelen, miten tutkielmassani tarkoitan nuorella sekä käyttämäni seurusteluväkivallan käsitteen. Tämän jälkeen avaan seurusteluväkivaltaa sukupuolittuneen väkivallan kysymyksenä. Toisessa alaluvussa esittelen nuorten seurusteluväkivallan eri muotoja sekä väkivaltaan liittyviä tunnistamisen ja puuttumisen haasteita.

3.1 Nuorten seurustelusuhteet ja väkivalta sukupuolittuneena kysymyksenä

Tässä tutkielmassa tarkastelen nuorten seurusteluväkivallan kysymystä erityisesti oppilaitosten näkökulmasta. Tutkielmassani olen esitellyt oppilaitoskyselyn tuloksia, jonka vastaajat olivat yhdeksäsluokkalaisia, lukiolaisia sekä ammatillisten oppilaitosten perustutkinto-opiskelijoita (Isotalo 2023b, 16). Nuorella viittaankin tutkielmassani erityisesti ikäryhmään, jotka opiskelevat peruskoulun yhdeksännellä luokalla tai toisen asteen koulutuksessa opiskeleviin. Tähän ikäryhmään kuuluu sekä alaikäisiä että täysi-ikäisiä nuoria. Erityisesti ammatillisissa opinnoissa opiskelijoiden ikäjakauma voi olla laaja myös perustutkinto-opiskelijoiden joukossa, nuorten aloittaessa opinnot tai vaihtaessa opiskelualaa eri ikäisinä. Nuorisolaissa nuori määritellään alle 29-vuotiaaksi (Nuorisolaki 1285/2016). Opiskelijoiden tyypillisen ikäjakauman ja nuorisolain avulla olen määrittänyt tässä tutkielmassa tarkoittavani nuorella 15–29-vuotiaita nuoria.

Tutkielmassani käsittelen 15–29-vuotiaiden nuorten seurustelusuhteissa tapahtuvaa väkivaltaa, josta käytän käsitettä nuorten seurusteluväkivalta (*adolescent dating violence,* esim. Bowen & Sorbring 2018). Seurusteluväkivallan käsite ei vaikuta olevan yhtä vakiintunut nuoria käsittelevässä tutkimuskentässä, kuin aikuisten suhteissa tapahtuvaan väkivaltaan viittaava parisuhdeväkivalta. Käytän tässä tutkielmassa kuitenkin seurusteluväkivallan käsitettä, koska mielestäni se kuvaa onnistuneesti nimenomaan nuoruuden seurustelusuhteissa tapahtuvaa väkivaltaa. Nuorten seurustelusuhteissa tulee huomioida erilaiset nuorten väliset romanttiset suhteet, joita ei välttämättä mielletä seurustelusuhteiksi. Seurusteluväkivaltaan liittyvässä kyselytutkimuksessa seurustelusuhde määriteltiin laajasti seurustelun lisäksi koskevan suhteita, jotka ovat luonteeltaan epävirallisempia (Isotalo 2023a, 8). Hyödynnän tutkielmassani Isotalon tekemää

rajausta seurustelusuhteesta, johon lasketaan myös epävirallisemmat nuorten väliset romanttiset suhteet.

Tutkielmassani käsittelen nuorten seurustelusuhteissa tapahtuvaa väkivaltaa yhtenä sukupuolittuneen väkivallan ilmiönä. Tämä tarkoittaa sitä, että sukupuolella on vaikutusta väkivallan tekemiseen ja kokemiseen sekä siihen, kuinka ymmärrämme väkivallan. (Niemi, Kainulainen & Honkatukia 2017, 11). Sukupuoli käsitetään nykyisin moninaisena ilmiönä, eikä ihmisiä jaeta ainoastaan miehiin ja naisiin (Tasa-arvovaltuutettu, i.a.). Tutkielmassani hyödynnettävän oppilaitoskyselyn tutkimustulokset perustuvat kuitenkin sukupuolivähemmistöjen pienen vastausmäärän vuoksi binääriseen jakoon tyttöihin ja poikiin. Tästä syystä tutkielmassanikin korostuu seurusteluväkivallan kysymyksessä jako tyttöihin ja poikiin ja väkivallan vahvasti sukupuolittuneen luonteen vuoksi, tarkastelun kohteena ovat erityisesti heterosuhteet. Tämä ei kuitenkaan tarkoita, etteikö väkivaltaa voisi tapahtua myös sukupuoli- ja seksuaalivähemmistöjen seurustelusuhteissa. Parisuhdeväkivalta on vahvasti sukupuolittunut ilmiö. Tilastokeskuksen mukaan kolmannes naisista on kokenut fyysistä tai seksuaalista väkivaltaa tai niillä uhkaamista parisuhteessaan, kun miehistä vastaavaa oli kokenut vajaa viidesosa (Pietiläinen, Keski-Petäjä, Lipasti & Attila 2022, 4). Myös nuorten keskuudessa tytöt raportoivat poikia enemmän henkisestä tai fyysisestä väkivallasta seurustelusuhteissa (Peltola 2023a, 34; Barter 2018, 69–70). Vaikka sekä naiset että miehet voivat olla parisuhdeväkivallan uhreja, naiset kohtaavat väkivaltaa selkeästi enemmän (Ollis & Dyson 2018, 40).

3.2. Väkivallan muodot ja tunnistamisen haasteet

Stonardin, Bowenin, Lawrencen ja Pricen (2014, 392) mukaan nuorten seurusteluväkivalta näyttäytyy hyvin samanlaisena väkivaltaisena ja kontrolloivana käytöksenä kuin aikuisten parisuhdeväkivalta. Nuorten seurusteluväkivaltaa voidaan määritellä käyttäytymisenä, joka on loukkaavaa, uhkaavaa tai väkivaltaista ja kohdistuu romanttisen suhteen toiseen osapuoleen aiheuttaen uhrille haittaa, kipua tai vammoja. Seurusteluväkivalta voi olla fyysistä, henkistä, emotionaalista tai seksuaalista väkivaltaa tai hyväksikäyttöä. (Em.) Kontrollointi, pakottaminen ja painostaminen liitetään usein väkivaltaan ja ovat henkisen väkivallan muotoja, jotka syntyvät usein fyysisen väkivallan uhasta (Ronkainen 2017, 26). Uudet teknologiat ovat tuoneet digitaalisen väkivallan osaksi nuorten seurustelusuhteissa tapahtuvaa väkivaltaa. Digitaalinen väkivalta voi pitää sisällään henkistä väkivaltaa verkon välityksellä, joka voi olla kontrollointia,

valvontaa, sosiaalista eristämistä tai pakottamista seksuaalisävytteiseen viestimiseen. Erilaisia digitaalisen väkivallan tekoja voivat olla esimerkiksi loukkaavien viestien julkaiseminen tai verkkopalveluiden käyttäminen tavalla, jonka tarkoituksena on rajoittaa tai valvoa toisen osapuolen käyttäytymistä, ystävyyssuhteita tai yhteydenpitoa. (Barter 2018, 68.)

Henkinen väkivalta voi olla vaikeampi tunnistaa väkivallaksi ja Ronkaisen (2017, 19) mukaan henkisen ja digitaalisen väkivallan muodot on otettu osaksi väkivallan käsittettä vasta viimeisen parinkymmenen vuoden aikana. Fyysinen väkivalta voi olla helpompi tunnistaa väkivallaksi. Aaltonen (2006, 165) tuo esiin vastaavan tunnistamisen ja määrittelemisen haasteen sukupuoliseen häirintään liittyvissä kysymyksissä. Aaltosen tutkimuksessa nuoret jakoivat erilaisia häirinnän muotoja ei-häirintään ja häirintään. Ainoastaan fyysiset häirinnän muodot luokiteltiin nuorten toimesta selkeästi häirinnäksi, muut muodot luokiteltiin toisinaan häirinnäksi ja toisinaan ei-häirinnäksi. (Em.) Toisaalta häirinnän merkit täyttävä käytös saatettiin tulkita flirttailuksi tai imarteluksi (em. 55–56). Aaltosen ajatusta voidaan soveltaa myös seurusteluväkivallan kysymyksessä. Seurusteluväkivalta voi saada nuorilta romanttisia tulkintoja, etenkin tilanteissa, joissa nuorella ei ole ollut turvallisen parisuhteen mallia kotona (Kovanen 2019, 9). Erilaisia väkivallan muotoja saatetaan normalisoida ja pitää parisuhteeseen kuuluvina. Barterin (2018, 70) mukaan nuoret normalisoivat erityisesti suhteessa tapahtuvaa kontrollointia, vaikka se täyttäisi henkisen väkivallan tunnusmerkit. Koska väkivalta on osin normalisoitunut osaksi nuorten seurustelusuhteita, olisi tärkeää, että vahingoittava toiminta suhteissa määriteltäisiin väkivallaksi. Tähän määrittelyyn nuoret voivat tarvita aikuisten tukea.

Väkivalta on terminä arvolatautunut, mikä tarkoittaa sitä, että määrittelemällä teko tai toiminta väkivallaksi, se samalla määritellään negatiiviseksi ja tuomittavaksi, toista ihmistä loukkaavaksi teoksi. Se, mikä määritellään väkivallaksi, on sosiaalisen, kulttuurisen ja historiallisen neuvottelun tulosta. (Ronkainen 2017, 19–20.) Ronkainen nostaa artikkelissaan (em. 22–23) esiin kysymyksen väkivallan piilossa olevasta luonteesta. Artikkelissa Ronkainen peilaa Elizabeth Stankon (ks. Stanko 2006) kritiikkiä väkivallan piilossa olemista kohtaan sosiaaliseen järjestykseen. Ronkaisen mukaan niin kauan, kuin tapahtuva väkivalta on osa sosiaalista järjestystä, eli sitä, kuinka näemme yhteiskunnan ja ihmisten väliset suhteet, arjen väkivaltaan ei kiinnitetä huomiota. Sosiaalisen järjestyksen kyseenalaistaminen nostaa ilmiöt sosiaalisiksi ongelmiksi. (Ronkainen 2017, 23.) Aikuisten parisuhdeväkivalta on tunnistettu ongelmaksi ja siitä

julkinen ja yhteiskunnallinen keskustelu on ollut käynnissä jo pitkään. Nuorten seurusteluväkivallan osalta tutkimustulokset ovat vielä tuoreita, ja julkinen keskustelu on alkanut laajemmin vasta muutaman viime vuoden aikana.

Seurusteluväkivallan monitulkintaisuudesta ja tunnistamisen haasteesta voi kertoa myös tutkimustulosten eroavaisuudet seurustelusuhteissa tapahtuvaa väkivaltaa kohtaan. Nuorisorikollisuuskyselyn mukaan (Kaakinen & Näsi, 2020, 19) fyysistä väkivaltaa seurustelusuhteissaan vastaajista oli kokenut ainoastaan 2 %, kun seurustelusuhteissa olevaan väkivaltaan keskittyneen oppilaitoskyselyn mukaan fyysistä väkivaltaa oli kokenut 17 % ja henkistä väkivaltaa 43 % nuorista (Peltola 2023a, 34). Yksi syy mittaville eroille tutkimusten tuloksissa voi liittyä väkivallan määrittelemiseen. Oppilaitoskyselyssä väkivallan muodot oli avattu tarkkoihin yksittäisiin tekoihin, kun nuorisorikollisuuskyselyssä määrittely oli yleisempi jako fyysiseen väkivaltaan ja väkivallalla uhkaamiseen.

Yksi merkittävä syy sille, miksi nuorten seurusteluväkivaltaan on haasteellista puuttua, on se, että osa nuorista ei kerro kokemastaan väkivallasta kenellekään. Tutkimuksessa (Hellevik ym. 2015, 37–40) on selvitetty, minkälaisia esteitä nuoret kokivat seurusteluväkivallasta kertomiselle. Merkittävimpinä syitä sille, miksi nuoret eivät kerro väkivallasta muille, oli väkivallan kokeminen yksityisasiana, luottamuksen puuttuminen sekä seurustelusuhteen suojeleminen. Seurustelusuhteissa tapahtuva väkivalta nähtiin yksityisasiana, jolla tarkoitettiin sitä, että nuoret kokivat väkivallan olevan heidän vastuullaan, eivätkä he halunneet olla taakaksi muille. Luottamuksen puutetta nuoret kokivat ystäviänsä, mutta erityisesti aikuisia ja ammattilaisia kohtaan. Nuoret pelkäsivät erityisesti sukupolvien välisen kuilun vuoksi, etteivät tule ymmärretyksi, aikuiset ylireagoivat tilanteisiin tai heitä ei oteta todesta. Nuoret saattoivat suojella seurustelusuhteitaan, ja olla huolissaan väkivallan tekijän kohtaamista seurauksista sekä siitä, että aikuiset pakottaisivat heidät päättämään seurustelusuhteen, mikä esti heitä kertomasta väkivallasta aikuisille. (Em.)

Tässä luvussa olen esitellyt väkivallan muotoja ja käsitellyt seurusteluväkivallan kysymystä. Vaikka nuorten seurusteluväkivallassa on yhteneväisyyksiä aikuisten parisuhdeväkivaltaan, on kuitenkin merkittävää tutkia näitä erillisinä ilmiöinä. Nuorten seurustelusuhteet poikkeavat tyypillisesti aikuisten parisuhteista siinä, että suhteen osapuolet todennäköisemmin asuvat erillään, eivät ole avioliitossa eikä heillä ole yhteisiä lapsia, ja kokemusta seurustelusta on vähemmän (Isotalo 2023a, 7). Yhtenä merkittävänä erona näen vanhempien ja muiden aikuisten roolin

nuoren elämässä. Vanhempien ja muiden aikuisten vastuulla on pitää huolta nuoren turvallisuudesta. Voidaan ajatella, että aikuisten mahdollisuudet havaita ja puuttua nuorten seurusteluusuhteissa tapahtuvaan väkivaltaan ovat paremmat verrattuna aikuisiällä tapahtuvaan väkivaltaan, joka tapahtuu usein pariskunnan yhteisen kodin yksityisyydessä. Tämän lisäksi lähisuhdeväkivallan dynamiikka on Wekerlen ja Wolfen (1999, 437) mukaan aikuisten ja nuorten parissa erilaista. Nuoruudessa väkivallan tekijän ja kokijan roolit eivät ole yhtä selkeästi vakiintuneet sukupuolien mukaan, kuten aikuisten suhteissa. Tämän vuoksi ennaltaehkäisevät toimenpiteet nuoruudessa voivat tehokkaasti ehkäistä dynamiikan vakiintumista nykyisenkaltaiseen sukupuolittuneeseen malliin. (Em.)

4 Tutkimusasetelma

Tässä luvussa avaan tutkimusasetelmaani tarkemmin. Esittelen tutkimuskysymykseni, tutkimusaineistoni sekä menetelmän, jota käytin aineiston analysointiin. Tutkielmani tarkoituksena oli selvittää nuorten seurusteluväkivaltaan liittyviä kysymyksiä opiskeluhuollon kuraattoreiden näkökulmasta. Tutkimuskysymykseni on: minkälaisena kuraattorit näkevät nuorten seurusteluväkivallan sekä omat mahdollisuutensa ennaltaehkäistä ja puuttua väkivaltaan nuorten seurustelusuhteissa? Kvalitatiivisen, eli laadullisen tutkimuksen kautta voidaan selvittää tutkittavien havaintoja tietystä tilanteesta tai asiasta, jossa pystytään ottamaan huomioon myös heidän menneisyytensä tai kehityksensä (Hirsjärvi & Hurme 2008, 27). Tutkimuskysymykselläni pyrin selvittämään nuorten seurusteluväkivaltaa kuraattoreiden näkökulmasta, johon vaikuttavat myös heidän työhistoriassansa olevat aikaisemmat kokemuksensa. Tämän perusteella olen valinnut tutkielmaani laadullisen aineistonkeruu- ja tutkimusmenetelmän.

4.1 Aineisto ja teemahaastattelu

Keräsin tutkielmassani käyttämäni aineiston itse, haastattelemalla kolmea oppilaitoksessa nuorten parissa työskentelevää kuraattoria. Koska tavoitteeni tutkielmassa oli selvittää oppilaitoksessa työskentelevien kuraattoreiden näkökulmia, kriteerinä haastateltavalle oli, että haastateltava työskenteli 15–29-vuotiaiden nuorten kanssa oppilaitosympäristössä. Haastateltavien valinnassa hyödynsin olemassa olevia verkostojani, joiden kautta sain asettamani tavoitteeni mukaisesti kolme haastateltavaa. Toteutin haastattelut yksilöhaastatteluina.

Tutkimushaastattelut eroavat toisistaan erityisesti strukturointiasteen perusteella, eli sillä, kuinka tarkkaan ja pysyvään muotoon haastattelukysymykset ovat etukäteen muotoiltu (Hirsjärvi & Hurme 2008, 43). Valitsin tutkielmassani käytettäväksi aineistonkeruumenetelmäksi puolistrukturoidun teemahaastattelun. Hirsjärvi ja Hurme (em. 47) käyttävät puolistrukturoidusta haastattelusta myös nimitystä teemahaastattelu. Nimitystä he perustelevat sillä, että haastattelu toteutetaan tiettyjen ennalta valittujen teemojen kautta, joita haastattelussa käsitellään ja joihin keskustelu kohdennetaan (em.). Valitsin haastattelurunkooni seuraavat teemat: seurusteluväkivallan ilmeneminen ja tunnistaminen, seurusteluväkivallan ennaltaehkäisemisen

ja puuttumisen haasteet ja helpottavat tekijät, työvälineet ja keinot sekä koulun ja kuraattorin rooli seurusteluväkivallan kysymyksessä (ks. Liite 1). Lisäsin haastatteluihin kohdan, jossa kysyin digitaalisen väkivallan esiintymisestä, mikäli aihe ei tullut väkivallan näyttäytymisessä muuten puheeksi.

Toteutin Tiittulan ja Ruusuvuoren (2009, 11) määritelmän mukaisesti puolistrukturoidun teemahaastattelun etukäteen valmistellun haastattelurungon avulla, johon oli suunniteltu käsiteltävät teemat, mutta kysymysten järjestys tai niiden muotoilu oli vapaammin muokattavissa haastattelutilanteessa. Pyrin jättämään haastatteluissa myös tilaa haastateltavien ajatuksille, ja sellaisten asioiden esiin nostamiselle, joita he pitivät aiheeseen liittyen tärkeinä. Nauhoitin ja litteroin haastattelut, joiden materiaalit hävitetään tutkielman valmistumisen jälkeen.

4.2 Sisällönanalyysi

Aineiston analysointimenetelmäksi valitsin sisällönanalyysin. Tuomin ja Sarajärven (2018, 103) mukaan sisällönanalyysi sopii hyvin monenlaisen laadullisen tutkimuksen analyysimenetelmäksi. Sisällönanalyysissä keskitytään aineistosta löytyviin teemoihin ja aiheisiin, esimerkiksi siihen, minkälaisista asioista haastateltavat puhuvat (Vuori 2021). Sisällönanalyysi voidaan jaotella kolmeen luokkaan: aineistolähtöiseen, teoriaohjaavaan tai teorialähtöiseen analyysiin, riippuen siitä, kuinka vahva rooli aiemmalla teorialla on aineiston analyysissä. Täysin aineistolähtöistä analyysiä on liki mahdoton toteuttaa, koska usein havaintoja ohjaa jokin teoriatausta esimerkiksi käytettyjen käsitteiden muodossa. (Tuomi & Sarajärvi 2018, 108–111.) Teorian osuutta analyysissäni kuvastaa parhaiten teoriaohjaava analyysi, jossa Tuomi ja Sarajärvi (em. 109) määrittävät teorian toimivan analyysin ohjaamisen apuvälineenä, mutta analyysissä ei tarkastella aineistoa suoraan tietystä teoriasta käsin. Tutkielmassani teoriapohja tukee aineistosta johdettuja tutkielmani tuloksia, ja on ohjannut analyysiä esimerkiksi väkivaltaan liittyvien käsitteiden kautta. Kuitenkin varsinaisessa analyysissä olen hyödyntänyt Tuomin ja Sarajärven esittelemää Milesin ja Hubermanin (1994) aineistolähtöistä analyysimallia (Miles & Huberman 1994, sit. Tuomi & Sarajärvi 2018, 114), jonka koin tutkielmani lähtökohtiin sopivaksi.

Aineistolähtöinen sisällönanalyysimalli koostuu kolmesta vaiheesta: aineiston pelkistämisestä, sen ryhmittelystä ja lopuksi käsitteellistämisestä. Ensimmäisessä vaiheessa aineiston pelkistämisessä, eli redusoinnissa, tarkoituksena on karsia alkuperäisestä aineistosta tutkimuksen kannalta epäolennainen pois. Pelkistettyjen, olennaisten ilmausten etsimistä tulisi ohjata tutkimuskysymys. Redusointivaiheessa muodostetut pelkistetyt ilmaukset käydään läpi ja ryhmitellään erilaisiin alaluokkiin esimerkiksi yhdistelemällä samaa kuvaavia ilmauksia. Ryhmittelyssä, eli klusteroinnissa muodostetaan ala- ja yläluokkia tavoitteena löytää ilmiötä kuvaava, yhdistävä pääluokka. Klusteroinnin jälkeen tavoitteena on muodostaa uusia tai etsiä sopivia olemassa olevia teoreettisia käsitteitä kuvaamaan tutkittavana olevaa ilmiötä. Tätä vaihetta kuvataan abstrahoinniksi. Tavoitteena on saada käsitteitä yhdistelemällä vastaus tutkimuskysymykseen. (Tuomi & Sarajärvi 2018, 122–127.) Seuraavaksi kuvaan tutkielmani analyysiprosessin vaiheita käytännössä.

Aluksi tutustuin aineistoon ja tein muistiinpanoja siitä, minkälaiset aiheet ja teemat aineistossa olivat merkityksellisiä tutkimuskysymykseni kannalta, tai tulivat vahvasti esiin haastatteluissa. Tutkimuskysymykseni ohjasivat etsimään aineistosta ilmaisuja, joissa haastateltavat kuvasivat omaa rooliaan, hankaloittavia sekä edistäviä tekijöitä väkivaltaan puuttumisessa sekä väkivallan esiintymistä. Aloitin analyysin käymällä aineiston läpi etsien ilmaisuja, joilla haastateltavat kuvasivat kuraattorin tai oppilaitoksessa työskentelevien roolia seurusteluväkivaltaan puuttumisessa tai ennaltaehkäisyssä. Aineistossa roolista puhuttiin joko suoraan viittaamalla roolin käsitteeseen tai kuvaamalla konkreettisesti kuraattorin työtehtäviä suhteessa nuoreen, muihin oppilaitoksessa työskenteleviin tai ulkopuolisiin yhteistyökumppaneihin. Etsin poimimistani ilmaisuista yhdistäviä tekijöitä, jotka ryhmittelin lopulta kolmeen ryhmään: ammatillisen tuen tarjoaminen, rooli moniammatillisessa verkostossa sekä rooli tietojen ja taitojen vahvistamisessa.

Tämän jälkeen etsin aineistosta ilmauksia, jotka kuvasivat sitä, minkälaista seurusteluväkivaltaa haastateltavat kohtasivat työssään. Ilmaukset jaottelin kategorioihin väkivallan muotojen mukaan sekä kuvauksiin uhrista ja tekijästä avun saajana. Tämän jälkeen etsin ilmauksia, jotka kuvasivat puuttumista helpottavia sekä hankaloittavia tekijöitä. Aineistossa haastateltavat kuvasivat samojen tekijöiden eri puolia puuttumista edistävinä tai hankaloittavina tekijöinä. Ryhmittelin tekijät seurusteluväkivaltaan puuttumiseen vaikuttaviin tekijöihin. Luokittelin vaikuttavat tekijät poimimieni ilmausten mukaisesti työntekijöihin, nuoriin sekä rakenteisiin liittyviin tekijöihin. Tämän lisäksi pidin merkittävänä havaintona aineistosta haastateltavien kuvaukset

luottamuksesta sekä väkivallan tunnistamisen vaikeudesta, jotka olisivat sopineet useampaankin yläkategoriaan. Luottamukseen liittyvät kysymykset luokittelin nuoriin liittyvänä väkivaltaan puuttumiseen vaikuttavana tekijänä, vaikka se olisi sopinut myös työntekijöihin liittyvien tekijöiden kategoriaan. Analyysin edetessä päädyin käsittelemään väkivallan tunnistamisen haasteita osana väkivallan näyttäytymistä kuraattoreille.

4.3 Tutkimuseettiset kysymykset

Hirsjärven ja Hurmeen (2008, 20) mukaan ihmisiin kohdistuvan tutkimuksen yleisimpiä eettisiä periaatteita ovat tiedottamiseen perustuva suostumus, luottamuksellisuus, tutkittaville aiheutuvat seuraukset sekä yksityisyys. Aineiston analyysi- ja raportointivaiheessa olen kiinnittänyt erityistä huomiota näihin eettisiin kysymyksiin. Tiedotin haastateltaviani tekeillä olevasta tutkielmasta ja sen tavoitteista, ja haastateltavat suostuivat haastatteluihin kirjallisesti allekirjoittamalla suostumuslomakkeen. Informoin haastateltavia tietosuojakäytänteistä ennen suostumuslomakkeen allekirjoittamista ja kerroin heidän oikeudestaan peruuttaa suostumuksensa, niin halutessaan. Säilytin ja käsittelin keräämäni aineiston hyvien tieteellisten käytäntöjen mukaisesti. Säilytin haastattelujen äänitallenteet ja sähköisen litteroidun materiaalin tietokoneella salasanalla suojatun käyttäjätunnuksen takana sekä kopiot erillisellä muistitikulla. Muistitikku sekä paperiset litteraatit säilytin lukitussa kaapissa.

Arvioidessani tutkittaville aiheutuvia seurauksia, otin huomioon haastateltavien aseman sekä työnantajan, että asiakkaiden näkökulmasta. Raportointivaiheessa olen huomioinut tilanteet, joissa voi nousta työntekijöiden näkökulmia esimerkiksi puutteista oppilaitoksen toiminnassa, jolloin yksittäiset oppilaitokset eivät saa olla tunnistettavissa. Kirjoitusvaiheessa huomioin myös mahdolliset haastatteluissa esiin nousevat case-esimerkit. Raportissa on varmistettu, että entiset tai nykyiset kuraattoreiden asiakkaat eivät voi olla muiden tunnistettavissa, eivätkä he voi tunnistaa itseään haastatteluotteista. Kuraattoreiden tunnistamattomuus on huomioitu raportointivaiheessa kirjoittamalla niin, ettei yksittäisiä haastatteluotteita ole mahdollista yhdistää toisiinsa saman henkilön sanomisiksi. Tämän vuoksi en ole yksilöinyt haastatteluotteita, joita käytän tulosten raportoinnissa luvussa 5.

Alkuperäisenä suunnitelmanani oli haastatella tietyn toisen asteen ammatillisen oppilaitoksen kuraattoreita. Kuitenkin prosessin edetessä, pohdin tunnistettavuuden haastetta, mikäli kaikki

haastateltavat olisivat samasta oppilaitoksesta. Vaikka raportissa oppilaitosta ei mainittaisikaan, olisivat haastateltavat kuitenkin työnantajan tiedossa, jolloin mahdollisesti työskentelevästä oppilaitoksesta esiin tulevat epäkohdat olisivat jäljitettävissä. Tutkielmani näkökulmasta ei kuitenkaan ollut merkittävää, työskentelevätkö kuraattorit yläasteilla, lukioissa tai ammatillisissa oppilaitoksissa, minkä vuoksi muutin haastateltavieni joukkoa niin, että päädyin haastattelemaan kolmea kuraattoria, jotka työskentelevät 15–29-vuotiaiden nuorten parissa oppilaitosympäristössä. Pidin myös tärkeänä haastateltavia valitessani, etteivät kaikki haastateltavat työskentele samassa oppilaitoksessa.

5 Kuraattoreiden havainnot nuorten seurusteluväkivallasta

Seuraavaksi esittelen haastatteluaineistostani analysoimani tulokset. Tulokset ovat suurelta osin samansuuntaisia aiempien tutkimustulosten kanssa. Kuitenkin nuorten seurustelusuhteissa tapahtuva väkivalta näyttäytyi kuraattorin työssä enemmän kuin mitä aiempien tutkimustulosten pohjalta olisi voinut ennakoida. Tuloksissa esittelen, minkälaisena seurusteluväkivalta näyttäytyi kuraattoreiden työssä, minkälaisena he näkivät oman roolinsa seurusteluväkivallan kysymyksessä sekä minkälaisten tekijöiden he näkivät vaikuttavan väkivaltaan puuttumisessa.

5.1 Seurusteluväkivallan näyttäytyminen kuraattoreille

Haastateltavilla oli erilaisia kokemuksia siitä, miten väkivalta näyttäytyi kunkin haastateltavan työssä, mutta seurustelusuhteissa tapahtuva väkivalta kuvattiin kuuluvan ilmiönä marginaaliin. Siitä huolimatta, että vain harva nuori oli luvussa 2.1 esitellyn oppilaitoskyselyn mukaan kertonut kokemastaan väkivallasta oppilaitoksessa työskenteleville ammattilaisille (Honkatukia & Sorvari 2023, 119), kaikilla haastateltavilla oli kokemusta seurusteluväkivallan kokemusten käsittelemisestä nuorten kanssa. Seuraavaksi esittelen, minkälaisena eri väkivallan muodot näyttäytyivät kuraattorin työssä, ja miten he kuvasivat väkivallan uhrin ja tekijän rooleja sekä väkivallan piilossa olevaa luonnetta.

Väkivallan eri muodot näkyivät laajasti kuraattoreiden työssä. Kuraattorit kuvasivat kohdanneensa työssään nuoria, jotka olivat kokeneet seurustelusuhteissaan niin fyysistä, seksuaalista, henkistä, digitaalista kuin taloudellista väkivaltaa. Eniten haastatteluissa kuvattiin henkistä väkivaltaa, joka näyttäytyi usein digitaalisen väkivallan kautta. Yhdeksi henkisen väkivallan muodoksi nimettiin haastatteluissa toisen puolesta uhrautuminen. Yksi haastateltavista kuvasi suhteiden olevan toisinaan toisiinsa kietoutuneita niin, että suhteen osapuolien omat rajat ja vastuu omasta hyvinvoinnista voivat hämärtyä. Toisen puolesta uhrautuminen näyttäytyi toisesta huolehtimisena ja vastuun ottamisena, joka voi heijastua negatiivisesti esimerkiksi huolehtijan koulumenestykseen tai jaksamiseen.

> ”Et sitä jotenkin hengitetään niin sitä samaa ilmaa ja ollaan ihan koko ajan yhteydessä -- otetaan vastuu niinku toisen syömisistä ja nukkumisista… Se menee ihan semmoseen mössöön tavallaan, missä ne omat rajat häviää täysin.”

Kuraattoreiden kohtaamat väkivallan muodot olivat linjassa oppilaitoskyselytutkimuksen tulosten kanssa. Kuraattorit toivat haastatteluissa esiin eniten henkisen väkivallan muotoja, vaikka he kuvasivat kohdanneensa työssään myös seksuaaliväkivaltaa ja fyysistä väkivaltaa nuorten seurustelusuhteissa. Digitaalinen väkivalta nivoutui haastatteluissa osaksi henkisen väkivallan kokonaisuutta. Aiemmin esitellyn oppilaitoskyselytutkimuksen tuloksissa nämä muodot olivat eroteltu toisistaan, mutta muodostivat kaksi yleisintä väkivallan muotoa. Kyselyn mukaan 49 % nuorista oli kohdannut seurustelusuhteissaan digitaalista väkivaltaa (Isotalo 2023c, 70), ja 43 % kasvokkain tapahtuvaa henkistä väkivaltaa (Peltola 2023a, 30).

Haastatteluiden perusteella seurusteluväkivallan uhrit näkyivät kuraattorin työssä väkivallan tekijöitä enemmän. Tämä on hyvin linjassa sen kanssa, että myös oppilaitoskyselyssä väkivallan uhrikokemuksia raportoitiin huomattavasti enemmän kuin tekijäkokemuksia (Peltola 2023a, 51). Erityisesti naispuoliset henkilöt, jotka olivat kokeneet väkivaltaa seurustelusuhteissaan, hakeutuivat kuraattoreiden mukaan avun piiriin. Olen aiemmin tutkielmassani tuonut esiin seurusteluväkivallan olevan osa sukupuolittuneen väkivallan kysymystä, tyttöjen kokiessa poikia enemmän väkivaltaa parisuhteissaan (Peltola 2023a, 34; Barter 2018, 69–70). Kuitenkin myös pojat kokevat seurustelusuhteissaan suhteellisen paljon väkivaltaa. Kasvokkain tapahtuvaa henkistä väkivaltaa oli kokenut 32 % ja fyysistä väkivaltaa 15 % pojista. (Peltola 2023a, 34.) Kyselystä käy myös ilmi, että tytöt kertovat vakavimmasta kokemastaan väkivallasta reilu kymmenen prosenttiyksikköä useammin jollekin taholle kuin pojat (Honkatukia & Sorvari 2023, 109). Haastatteluissa kuraattorit kuvasivat heille näkyviä rooleja seurusteluväkivallassa hyvin saman suuntaisena, kuin miltä ne tutkimuksien perusteella näyttäytyvät. Eniten seurusteluväkivallan kysymyksiä käsittelivät kuraattoreiden kanssa väkivaltaa kokeneet tytöt, mutta toiveena oli, että myös väkivaltaa kokeneet pojat löytäisivät avun piiriin.

> ”Miten sais myös niitä poikia, jotka on joutunut kokemaan väkivaltaa tai kokee parisuhteessaan, niin heitä tähän.”

Toisaalta kuraattorit kuvasivat myös tilanteita, joissa nuoret hakivat apua omaan aggressioonsa tai heillä oli pelko, että he ajautuvat käyttämään väkivaltaa suhteessaan. Yksi haastateltavista

nosti esiin, että omaan aggressioonsa apua hakeutuvista suurin osa on naisia. Kuraattoreiden mukaan usein heillä, jotka hakeutuivat avun piiriin väkivallantekemisen pelon vuoksi, oli kokemuksia kotona todistetusta tai koetusta väkivallasta. Kuraattorit nostivatkin esiin näkökulman, että usein väkivallan tekijät ovat itse myös uhrin asemassa. Aiemmassa tutkimuksessa näyttäytyy, että usein erityisesti henkisen väkivallan kysymyksessä nuoret, joilla oli kokemuksia henkisen tai digitaalisen väkivallan tekemisestä, olivat myös kokeneet väkivaltaa itse (Saukkonen 2023, 101). Myös nuorena kotona todistetun tai koetun väkivallan on tutkimusten mukaan nähty olevan yhteydessä väkivaltaan seurustelusuhteissa (Barter, Lanau, Stanley, Aghtaie & Överlien 2022, 555; Saukkonen 2023, 101).

> ”No se mikä nyt ainakin tulee mieleen niin, nää joilla on kotona ollut sitä, vaikka todistanut sitä väkivaltaa, tai he on ollut uhrina kotona, ni sit he niinku käy läpi sitä omaa vihaansa ja sen ilmasua, ja niitä pelkoja siitä, et hekin toimii näin. - - Mä oon varmaan siinä pitänyt heitä myös tietyllä tavalla uhrina, koska siinä on se malli, minkä he on oppinut sieltä kotoo. Että tota… Jos sulle tehdään aina näin, niin mitä muita keinoja sulla on, kun sit tehdä samassa tilanteessa toiselle.”

Vaikka haastateltavat olivat työssään kohdanneet moninaisesti eri seurusteluväkivallan muotoja, kuraattorit arvioivat tietoon tulevien tapausten määrän vähäiseksi. Haastateltavat kuvasivat väkivallan olevan piilossa. Merkittävänä haasteena seurusteluväkivallan kysymyksessä oli haastatteluiden mukaan sen tunnistamisen vaikeus nuorille. Aineistossa esiintyi kuraattoreiden kohtaamia tilanteita, joissa keskustelun kautta nuori oli havahtunut ja tunnistanut kokemiensa tapahtumien olevan väkivaltaa. Nuorten seurustelusuhteissa väkivalta, erityisesti kontrollointi saatetaan nähdä normaalina ilmiönä (Barter 2018, 70). Myös Wekerlen & Wolfen (1999, 451) mukaan nuoret saattavat sekoittaa mustasukkaisuuden ja kontrolloinnin helposti rakkauteen ja omistautumiseen. Ronkainen (2017, 19) nostaa esiin väkivallan käsitteeseen liittyvän arvolatauksen. Toiminnan määritteleminen väkivallaksi määrittelee sen samalla vääräksi ja negatiiviseksi ja ottaa kantaa toiminnan tuomittavuuteen (em.). Tämän vuoksi on tärkeää, että nuorten kanssa seurustelusta ja väkivallasta keskustellaan avoimesti ja seurustelusuhteessa tapahtuvasta vahingoittavasta käyttäytymisestä puhutaan väkivaltana, koska se ei haastatteluiden eikä aiempien tutkimusten mukaan ole nuorille aina helposti tunnistettavaa. Ronkaisen (em. 22–23) mukaan väkivalta voi jäädä tunnistamatta, jos se on normalisoitunut osaksi sosiaalista järjestystä. Vaikuttaakin siltä, että seurustelusuhteissa tapahtuva, erityisesti vaikeammin tunnistettava henkinen väkivalta, on tällä hetkellä osa nuorten sosiaalista järjestystä, jonka kyseenalaistamisessa

tarvitaan aikuisten tukea. Tämän vuoksi aiheesta puhuminen nuorten kanssa on erityisen tärkeää, jotta sosiaalista järjestystä ja voimassa olevia normeja kyseenalaistetaan ja muutetaan.

> ”Joskus oon kuullut nuoren suusta silleen, et mä en oo tajunnut et täähän ei oo normaalia. Et heille pitää niinku kertoo ja sanottaa niitä asioita. Et mikä on oikeesti seurustelu… Mikä siellä on normaalia ja mikä siellä on epänormaalia. Et mihin sun ei pidä niinkun alistua, tai mitä sun ei pidä sietää.”

> ” -- tavallaan et saat sen nuoren oivaltamaan… Että ku, jos se vähän imarteleekin et se on mustasukkanen, mut et missä kohassa se on sitten niinku sairasta.”

5.2 Kuraattoreiden rooli seurusteluväkivallan kysymyksessä

Tässä luvussa avaan tuloksia siitä, millä tavoin kuraattorit näkivät oman roolinsa nuorten seurusteluväkivallan kysymyksessä. Haastatteluiden perusteella jaottelin roolit kolmeen eri kategoriaan seuraavasti: ammatillisen tuen antaminen, rooli moniammatillisessa verkostossa sekä tietojen ja taitojen vahvistaminen.

Ammatillisen tuen antaminen nähtiin yhtenä kuraattorin perustehtävänä seurusteluväkivallan kysymyksessä. Tämä rooli näyttäytyi vahvana erityisesti nuorten parissa tehtävässä yksilötyössä. Ammatilliseen tukeen liittyväksi kuraattorin tehtäväksi esitettiin haastatteluissa rinnalla kulkeminen, jaksamisen tukeminen tilanteen selvittämisessä sekä väkivallan kokemusten jälkihoito. Sosiaalisella tuella, erityisesti läheisten ihmisten tai vastaavaa kokeneiden tarjoamalla emotionaalisella tuella tai selviytymiskeinojen käsittelyllä on nähty positiivisia vaikutuksia yksilön henkiseen sekä fyysiseen hyvinvointiin (Thoits 2011, 152). Vaikka kuraattorit eivät välttämättä edusta nuorille läheisiä ihmissuhteita tai jaa heidän kanssaan vastaavia kokemuksia, voidaan heidän tarjoama emotionaalinen tukensa sekä selviytymistä tukevien keinojen läpikäyminen nähdä tärkeänä ja vaikuttavana, nuorten hyvinvointia tukevana sosiaalisena tukena. Nuorten seurusteluväkivaltaa käsittelevässä aiemmassa tutkimuksessa on selvinnyt, että nuoret ovat tunnistaneet, että ystäviltä ei välttämättä saa ajankohtaista tietoa esimerkiksi tukea tarjoavista palveluista (Hellevik ym 2015, 44). Aineiston pohjalta voidaan sanoa, että kuraattoreilla on ammattinsa puolesta hyvät tiedot tarjolla olevista palveluista sekä hyvät valmiudet käsitellä

aihetta nuorten kanssa. Aiemmassa tutkimuksessa nuoret ovat tuoneet esiin yhtenä esteenä väkivallasta kertomiselle sen, etteivät halua olla taakkana muille (em. 37). Tästä syystä onkin tärkeää, että kuraattori on aikuinen, joka tuo aktiivisesti esiin halunsa auttaa nuorta.

> ”Kyl mä aina tarjoudun, et tehäänkö yhessä (rikosilmoitus) ja mennäänkö yhessä, ja sit moni sanoo et mä haluun ite. Niin sitten vaan ohjaa ja neuvoo et miten.”

> ”Kun sitten se uhri tajuaa sen mun roolin siinä. Et mä olen häntä niinku siinä, kuuntelen ja tuen ja ohjaan ja sitten ohjaan just esim RIKU:n (Rikosuhripäivystys) palveluihin.”

Toinen pääluokka kuraattorin roolissa oli moniammatillisen verkoston kokoaminen ja siinä työskenteleminen. Ammattilaisten välinen yhteistyö nousi merkittäväksi tekijäksi kuraattoreilla sekä oppilaitosten sisällä että oppilaitosten ulkopuolisiin toimijoihin nähden. Toimiva moniammatillinen yhteistyö tehostaa ja joustavoittaa toimintaa ja on nähty vaikuttavana ammattilaisten, nuorten, vanhempien ja koko palvelujärjestelmän näkökulmasta (Laitinen & Hallantie 2011, 41). Oppilaitoksen sisällä tehtävässä yhteistyössä korostui erityisesti kuraattoreiden tarjoama konsultatiivinen tuki nuorten parissa työskentelevien muiden ammattilaisten suuntaan. Kuraattoreilta pyydetään konsultointia haasteellisissa tilanteissa, mutta haastatteluissa nousi esiin kuraattoreiden toive heidän hyödyntämisestään entistä vahvemmin muiden työntekijöiden toimesta.

> ”Mut tosi matalalla kynnyksellä he uskaltaa tulla kysymään, että mitä mä teen tän kaa, et mä en tiedä. Et anonyymisti sit niinku konsultoivat.”

Kuraattorit pyytävät neuvoa myös itse matalalla kynnyksellä oppilaitoksen ulkopuolisilta toimijoilta tarpeen mukaan. Olennaisena roolina kuraattorilla nähtiin olevan verkoston kokoaminen nuoren ympärille tilanteeseen tarvittavista palveluista. Seurusteluväkivallan kysymyksessä keskeisinä yhteistyötahoina esiintyivät haastatteluissa Rikosuhripäivystys sekä poliisi. Muiden toimijoiden kanssa työskenteleminen nähtiin myös työn rajaamisen näkökulmasta tärkeänä. Tärkeänä osana ammatillisuutta nähtiin oman osaamisen rajojen tunnistaminen sekä avun pyytäminen muilta ammattilaisilta.

> ”et tavallaan et jos nuori kertoo ja sit tulee se et mitä nyt. Et niinku kuraattorinkin työssä pitää tajuta se, että ei voi imee itselleen kaikkee, vaan sitte pitää niinku ottaa sitä moniammatillista porukkaa siihen, ja valjastaa tavallaan, et se ei oo sit niinku minun varassa.”

Kolmantena pääluokkana oli kuraattoreiden rooli tietojen ja taitojen vahvistajana. Tavoitteena tietojen ja taitojen vahvistamisessa oli, että nuoret olisivat tietoisia auttavista tahoista siinä kohtaa, jos avuntarvetta ilmenee tai he ovat valmiita käsittelemään tapahtuneita asioita. Tulevaisuuteen valmistamiseen kuului myös seurusteluväkivaltaan liittyen nuorten turvallisuuden varmistaminen. Kuraattorit olivat tehneet nuorten kanssa turvasuunnitelmia välineiksi sellaisten tilanteiden varalle, joissa fyysinen uhka nähtiin mahdollisena nykyisen tai entisen seurustelukumppanin taholta.

> ”Ni sit mä jotenkin aina ajattelen, et sit mun tehtäväks jää se, et se nuori tietää minne se hakeutuu, jos se tilanne menee hänen jonkun kynnyksen yli,”

Kuraattoreiden rooli tietojen ja taitojen vahvistamisessa tarkoitti palveluista tiedottamisen ja turvasuunnitelmien teon lisäksi nuorten itsetuntemukseen ja tunnetaitoihin liittyvien taitojen vahvistamista. Kuraattorit näkivät seurusteluväkivallan kysymyksessä tärkeänä vahvistaa nuoren itseluottamusta sekä omien rajojen tunnistamista. Tämän lisäksi nähtiin tärkeänä vahvistaa luottamusta tulevaisuuteen ja omaan pärjäävyyteen sekä käsitellä itsensä ja muiden kunnioittamiseen liittyviä teemoja keskusteluissa.

> ”Kyl mä jotenkin ite lähen siitä, että me lähetään niitä rajoja hakee ja vahvistaa. Sillä ikään kuin autetaan molempia osapuolia (seurustelusuhteessa).”

Haastatteluissa rajojen vahvistamiseen ja itsetuntoon liittyvä työskentely nousi esiin erityisesti yksilötyön näkökulmasta. Tämän tyylistä työskentelyä voidaan pitää merkittävänä myös siksi, että kansainvälisessä tutkimuksessa nuoret ovat erityisesti toivoneet kuraattoreilta keskusteluja rajojen asettamisesta seurustelusuhteissa (Hellevik ym. 2015, 40). Vastaavanlaisia teemoja, joita kuraattorit toivat ilmi käsittelevänsä yksilötyössä nuorten kanssa, olisi syytä käsitellä myös laajemmin osana yhteisöllistä opiskeluhuoltoa. Samassa kansainvälisessä tutkimuksessa nuoret toivat esiin, että vaikka eivät olisi valmiita keskustelemaan henkilökohtaisista asioistaan kahden kesken, olisi hyödyllistä aiheesta pitää yleisiä seminaareja tai koulutusta (em. 41).

5.3 Puuttumiseen ja ennaltaehkäisyyn vaikuttavat tekijät

Kuraattoreiden haastatteluissa esiintyi erilaisia tekijöitä, joiden nähtiin vaikuttavan seurusteluväkivaltaan puuttumiseen sekä sen ennaltaehkäisyyn. Jaottelin vaikuttavat tekijät kolmeen kategoriaan: työntekijöiden valmiuksiin ja osaamiseen, nuorten asenteisiin sekä rakenteellisiin tekijöihin. Seuraavaksi avaan haastateltavien näkökulmia näistä tekijöistä ja sitä, kuinka he arvioivat niiden vaikuttavan väkivallan ennaltaehkäisemiseen ja puuttumiseen oppilaitoksen arjessa.

Työntekijöiden valmiudet ja osaaminen esiintyi haastatteluissa sekä puuttumista helpottavana että haastavana tekijänä. Kuraattorit arvioivat haastatteluissa kuraattoreiden sekä muiden nuorten parissa oppilaitoksissa työskentelevien valmiuksia seurusteluväkivallan käsittelemisessä. Haastatteluissa kuraattorit näkivät omat valmiudet aiheen käsittelylle kohtuullisen hyviksi. Tämä havainto on yhdenmukainen myös aiemman tutkimuksen kanssa. Opiskeluhuollon toimijoille suunnatussa OPA-kyselyssä (Hietanen-Peltola ym. 2022, 59) kuraattoreista 70 % arvioi omat auttamismahdollisuutensa väkivallan kokeneen kohdalla joko hyviksi tai melko hyviksi. Vastaava luku väkivallan tekijän auttamismahdollisuuksista oli 53 % (em.). Haastatteluissa kävi ilmi, että varmuutta aiheen käsittelemiseen kuraattorit saivat aiemmasta työkokemuksestaan. Haastatteluissa korostui kuraattorin rooli erityisesti väkivaltatapausten jälkihoidossa. Epävarmuutta omista valmiuksista koettiin enemmän kuvitelluissa tilanteissa, joissa olisi ensimmäinen väkivallasta kuulija. Paikallisten toimijoiden sekä verkoston parissa työskentely esiintyi tärkeässä roolissa tilanteissa, joihin kuraattoreilla ei ollut muodostunut selkeää työskentelytapaa.

Muiden oppilaitoksissa nuorten parissa työskentelevien valmiudet väkivallan tunnistamisessa ja siihen puuttumisessa arvioitiin vaihtelevan laajasti. Puuttumista haastaviksi tekijöiksi arvioitiin rohkeuden puute vaikeiden asioiden puheeksi ottamisessa sekä tietojen tai osaamisen puutteesta johtuva epävarmuus asian käsittelyssä ja jatkotoimenpiteisiin ohjaamisessa. Toistaiseksi yläasteella tai toisella asteella toimivan opetushenkilöstön valmiuksia väkivallan tunnistamisessa tai puheeksi ottamisessa ei ole selvitetty tarkemmin (Isotalo 2023d, 308). Koska yhteisöllinen opiskeluhuolto kuuluu kaikille oppilaitoksissa nuorten parissa työskenteleville (Oppilas- ja opiskelijahuoltolaki 1287/2013) olisikin tärkeää selvittää, minkälaisiksi opetushenkilöstö kokee omat valmiutensa väkivallan kysymyksiin puuttumisessa ja vahvistaa niitä tarvittaessa.

> ”Siinä on myös sitten sen kysyjän ja ammattilaisen osaamisesta hyvin pitkälti mun mielestä kyse. Et osaa ja uskaltaa kysyy. Must tuntuu välillä et me ei välttämättä me aikuisetkaan uskalleta kysyä oikeita kysymyksiä, kun me pelätään sitä, mikä se vastaus on.”

> ”Varmaan alasta riippuvaista todella paljon. Ja opettajasta riippuvaista. Toisilla voi olla tosi hyvät valmiudet ja sitten he ehkä lähtee vähän jo hoitamaankin niitä asioita eteenpäin, ja sit ei ohjaudukaan sit välttämättä tänne (kuraattorille). Ja sit toiset ei varmaan osaa havainnoida tai huomioida tai puuttuakaan, tai ottaa puheeksi. Toisille tosi vaikee.”

Nuorten asenteet esiintyivät haastatteluissa yhtenä seurusteluväkivallan puuttumiseen vaikuttavana tekijänä. Yhdeksi erityiseksi puuttumisen edellytykseksi haastatteluissa todettiin nuoren oma halukkuus käsitellä asiaa. Tilanteissa, joissa nuori on valmis kertomaan asiasta ja ottamaan vastaan apua, kuraattorit kuvailivat omia auttamismahdollisuuksiaan erittäin hyviksi. Luottamus nousi merkittävään rooliin puuttumiseen vaikuttavissa tekijöissä. Kuraattorit kuvasivat haastatteluissaan luottamuksen rakentumisen tärkeyttä sekä sitä, kuinka nuoret testaavat luottamusta ennen vaikeista asioista kertomista. Kuraattoreiden havainnot luottamuksen merkityksestä ovat erityisiä, koska luottamuksen puute on esiintynyt yhtenä seurusteluväkivallan kertomista estävänä tekijänä nuorilla (Hellevik ym. 2015, 38–39).

> ”Se oma intuitio on sit, et mä nään että tässä on jotain semmosta taustalla, mutta toinen ei oo valmis sitä käsittelemään. - - Puhutaan aina, että se luottamuksen rakentaminen nuoreen on se tärkein, ja se vaatii toisilta aikaa ja sit he (nuoret) vähän testaakin sitä jossain kohti.”

Kolmantena luokkana olevat rakenteelliset tekijät nousivat esiin erityisesti ennaltaehkäisyyn sekä väkivallan tunnistamiseen liittyen. Tähän luokkaan ryhmittelin sellaisia tekijöitä, jotka liittyivät oppilaitoksen resursseihin sekä yleisesti kulttuuriin ja rakenteisiin, kuten siihen, millä tavalla opetus on järjestetty oppilaitoksen arjessa.

Haastatteluissa yhdeksi ennaltaehkäisemisen keinoksi esitettiin erilaiset teematunnit seurustelu- ja kaverisuhteisiin sekä omien rajojen tunnistamiseen ja asettamiseen liittyen. Tämänkal-

taisia teemapäiviä erilaisista seksuaaliterveyteen ja hyvinvointiin liittyvistä aiheista oli haastateltavien mukaan järjestetty eri oppilaitoksissa yhteistyössä eri oppilaitosten ulkopuolisten toimijoiden kanssa. Kansainvälisessä STIR-tutkimuksessa (Hellevik ym. 2015, 41–42) esiintyi nuorten toive saada lisää tietoa erityisesti siitä, mikä on laillista tai hyväksyttävää digitaalisessa ympäristössä toimimisessa. Nuoret toivoivat myös turvallisten seurustelusuhteiden käsittelemistä erityisesti empatiakyvyn vahvistamisen kautta. Näiden lisäksi nuoret olivat kiinnostuneita suhteessa esiintyvien varoitusmerkkien ja sosiaalisen median riskien käsittelemisestä, yhdessä sukupuolten välisen tasa-arvon kysymysten kanssa. (Em.) Samankaltaisten sisältöjen käsittely on havaittu vaikuttavaksi australialaisessa tutkimuksessa, jossa arvioitiin sukupuolittuneen väkivallan ehkäisyohjelmien vaikuttavuutta (Ollis & Dyson 2018, 44–45). Teematuntien järjestämiseen käytännössä nähtiin haastatteluissa kuitenkin vaikuttavan se, millä tavalla opetus ja opetusryhmät olivat oppilaitoksessa järjestetty. Peruskoulussa ja lukiossa mahdollisuudet koko ikäluokkaa koskeviin teematunteihin nähtiin helpoksi järjestää opetusrakenteen yhteneväisyyden vuoksi. Ammatillisessa koulutuksessa opetuksen jakautuminen ammatillisiin opintoihin, yhteisten tutkinnon osien opetukseen sekä työssäoppimisjaksoihin nähtiin haasteeksi. Eri alojen opetusryhmät ja opiskelijat ryhmien sisällä saattavat olla hyvin eri vaiheissa opinnoissaan, jolloin kaikkia opetusryhmiä koskevat teematunnit arvioitiin haasteellisemmiksi järjestää ammatillisen koulutuksen puolella.

Toisena rakenteellisena tekijänä haastatteluissa mainittiin riittävä resursointi opiskeluhuollon palveluihin. Työntekijöitä tuli olla useampia ja heillä tuli olla riittävästi työaikaa yksilötyöhön, unohtamatta yhteisötyötä. Tärkeänä nähtiin nuoren mahdollisuus vaihtaa työntekijää, nuoren kokiessa, että ensimmäiselle työntekijälle on haastava kertoa asioistaan. Työntekijän vaihtamisen tavoitteena on ehkäistä tilanteita, jossa nuori ei hakeudu avun piiriin esimerkiksi henkilökemioihin liittyvistä syistä. Toisaalta resurssien riittävyydessä oli tärkeää myös se, että kuraattoripalvelut ovat helposti saavutettavissa, ja kuraattori tavoitettavissa kohtuullisen ajan sisällä tarpeen esiintymisestä.

> ”et meit on riittävän monta, et sit jos se mun naama ei miellytä niin mä voin mennä sinne terkkarille… tai jollekin”

Kolmas tekijä, jonka ryhmittelin rakenteellisiin tekijöihin kuuluvaksi, liittyi oppilaitoksen yleiseen suhtautumiseen seurusteluväkivallan kysymyksessä. Kuraattoreiden näkökulmasta seurusteluväkivalta nähtiin marginaalisena ilmiönä, joka jää helposti laajempien ilmiöiden, kuten

päihteiden käytön, jalkoihin. Seurusteluväkivaltaan puuttuminen nähtiin tärkeänä, ja kuraattorin rooli ilmiössä merkittävänä, koska he edustavat sosiaalityötä oppilaitoksessa. Toisaalta, vaikka kysymys nähtiin tärkeänä, niin sitä ei nähty sellaisena, mihin tulisi erityisesti kohdentaa resursseja, vaan käsitellä yhtenä ilmiönä muiden ilmiöiden joukossa.

> ”No mä näkisin että kun me kuitenkin edustetaan sosiaalityötä siellä oppilaitoksessa, niin sen roolin pitäisi olla tosi vahva.”

> ”Menee varmaan niin et on niitä mukamas isompia asioita, niin tää jää jalkoihin. Et sit on aina ne päihteet ja vapet ja tämmöset isommat ilmiöt, ahdistus tai jotakin, ja sitten se niinku jää.”

Toisaalta kuraattorit arvioivat yleisen kulttuurin oppilaitoksessa keskittyvän erityisesti oppilaitoksissa tapahtuviin asioihin, tai suoraan opiskeluun liittyviin tekijöihin. Tällöin vapaa-ajalla pääsääntöisesti tapahtuviin asioihin, kuten seurusteluväkivaltaan puuttumisen ei nähdä kuuluvan oppilaitokselle. Tällainen lähtökohta saattaa hankaloittaa vaikuttavien puuttumisen keinojen toteuttamista oppilaitoksissa. Ollisin ja Dysonin (2018, 50) mukaan merkittävä tekijä onnistuneissa puuttumisen ohjelmissa on ollut oppilaitoksen oma halukkuus ja asenne ryhtyä toimenpiteisiin. Heidän raportoimassaan tutkimuksessa nousi esiin, että kestävämmät tulokset saatiin silloin, kun oppilaitokset ilmoittautuivat ennaltaehkäisyohjelmaan itse verrattuna siihen, että ohjelma olisi määrätty koulujen toteutettavaksi (Ollis & Dyson 2018, 50). Tällöin oppilaitoksen kulttuuri ja työntekijöiden asenteet vaikuttavat merkittävästi ennaltaehkäisytoimenpiteiden vaikuttavuuteen.

6 Johtopäätökset

Tämän tutkielman tarkoituksena oli selvittää nuorten parissa työskentelevien opiskeluhuollon kuraattoreiden näkemyksiä siitä, minkälaisena nuorten seurusteluväkivalta näyttäytyy heidän työssään sekä minkälaisena he näkevät oman roolinsa seurusteluväkivallan ennaltaehkäisemisessä ja siihen puuttumisessa. Tässä kappaleessa esitän keskeisimpiä havaintoja ja johtopäätöksiä, joita olen tehnyt tutkielmani tuloksista.

Nuorten seurusteluväkivalta näyttäytyy opiskeluhuollon kuraattoreiden työssä, mutta kuvataan oppilaitoksen arjessa marginaali-ilmiönä. Vaikka kyseessä on oppilaitoksen arjessa harvoin esiintyvä ilmiö, on väkivalta kuitenkin hälyttävän tavanomaista nuorten seurustelusuhteissa. Tämän takia kouluilla ja oppilaitoksilla tulisi olla seurusteluväkivallan ennaltaehkäisemisessä sekä siihen puuttumisessa tärkeä rooli. Aikaisempien tutkimusten (Peltola 2023a, 30; Isotalo 2023c, 70) valossa digitaalinen ja kasvokkainen henkinen väkivalta on nuorten seurustelusuhteissa yleinen väkivallan muoto, ja se näyttäytyi yleisimpänä myös kuraattoreiden haastatteluissa. Henkinen väkivalta nuorten seurustelusuhteissa on haasteellinen ilmiö, koska se voi olla vaikeampaa tunnistaa väkivallaksi kuin väkivallan fyysiset muodot. Sekä nuorten seurustelusuhteita käsittelevän aiemman tutkimuksen (Barter ym. 2022, 555; Saukkonen 2023, 101) sekä haastatteluaineistoni perusteella voidaan sanoa, että nuorten seurustelusuhteissa opetellaan omien sekä toisen rajojen kunnioittamista, johon vaikuttavat myös mahdolliset kotona saadut parisuhteen mallit. Rajojen asettamisen ja kunnioittamisen opettelua voidaan ja tulisi tukea nuorten parissa työskentelevien aikuisten taholta.

Koska nuorten seurustelusuhteissa erityisesti henkistä väkivaltaa on vaikeaa tunnistaa ja sitä saatetaan romantisoida, on väkivallan määritteleminen yhdessä nuoren kanssa tärkeää. Tällä tavoin myös arvotetaan toimintaa vääräksi ja tuomittavaksi, minkä avulla nuorten on helpompi myös tunnistaa väkivaltaa tai toisaalta muuttaa vahingollisia toimintatapojaan. Väkivaltaisten tekojen määritteleminen väkivallaksi sekä niiden tuomitseminen vääräksi on tärkeää sekä väkivallan uhrien että tekijöiden näkökulmasta. Koska väkivalta vaikuttaa olevan normalisoitunut nuorten suhteissa (Barter 2018, 70), voi myös väkivallan tekijöiden olla vaikeaa tunnistaa toimintansa vääräksi. Tutkielmani tulosten perusteella kuraattorit tekevät yksilötyössä omien rajojen ja itsetunnon vahvistamista sekä väkivallan määrittelytyötä erityisesti väkivallan uhrien

kanssa, heidän hakeutuessaan tekijöitä useammin kuraattorin avun piiriin. Kuitenkin olisi tärkeää tuoda aiheen käsittelyä yksilötasosta myös yhteisötasolle, jolloin vaikeasti yksilötyöhön näkyvään ilmiöön olisi mahdollista päästä laajemmin käsiksi.

Tutkielmassani totean, että nuorten seurusteluväkivalta on sukupuolittunut ongelma. Useiden tutkimusten (esim. Peltola 2023a, 34; Barter 2018, 69–70) perusteella voidaan todeta, että sukupuoli vaikuttaa parisuhdeväkivallan ja nuorten seurusteluväkivallan kysymyksessä niin, että tytöt ja naiset kokevat poikia ja miehiä enemmän väkivaltaa romanttisissa suhteissaan. Tutkielmani tulokset tukevat sukupuolittuneen luonteen havaintoa, koska kuraattoreiden palveluihin seurusteluväkivallan kysymyksissä löytävät erityisesti naispuoliset uhrit. Haastatteluissa nousi esiin huoli siitä, kuinka kuraattoripalvelut saataisiin helposti lähestyttäviksi myös pojille, jotka ovat joutuneet väkivallan uhreiksi. Jokinen (2018, 41) tuo esiin näkökulman, että tällä hetkellä kulttuurissamme uhrina oleminen miehelle on vaikeaa ja häpeää tuottavaa. Tämä voi johtaa siihen, että poikien uhrikokemukset tulevat aliraportoiduksi, eikä avun hakemista poikana pidetä sosiaalisesti hyväksyttynä. Tytöt raportoivat fyysisen ja henkisen väkivallan tekijäkokemuksia yhtä paljon ja toisinaan enemmän kuin pojat (Peltola 2023a, 52). Vaikka seurusteluväkivalta on sukupuolittunutta, olisi tärkeää, ettei ilmiötä lähestyttäisi ainoastaan sukupuolittuneen väkivallan ilmiönä, koska tällöin on vaarana, että väkivaltaa kokeneet pojat jäävät avun ulkopuolelle ja toisaalta väkivaltaa tekevien tyttöjen ongelma sivuutetaan. Peltola (em.) tuo esiin näkökulmansa siitä, ettei poikien kokema väkivalta tai tyttöjen tekemä väkivalta saisi kuitenkaan johtaa siihen, että seurusteluväkivaltaa pyrittäisiin tutkimaan sukupuolineutraalisti, vaan tutkimuksessa tulisi jatkossa huomioida sukupuolten merkitykset entistä erityisemmin.

Tutkielmassa keskityn erityisesti väkivaltaa kokeneiden nuorten näkökulmaan ja avun tarjoamiseen heille. Tämä johtuu erityisesti aineistostani, sillä kuraattoreiden palvelut tavoittavat erityisesti väkivallan uhrit, kun tekijät ovat vaikeammin tavoitettavissa. Kuitenkin olisi tärkeää kohdistaa resursseja sekä huomiota siihen, kuinka väkivallan tekijöitä saataisiin paremmin palveluiden ja avun piiriin. Sen lisäksi, että tulosteni mukaan väkivallan tekijät harvemmin hakeutuvat kuraattoreiden palveluihin, myös seurusteluväkivallan määrää mittaavassa kyselytutkimuksessa havaittiin, että henkisen ja fyysisen väkivallan tekijäkokemuksista raportoitiin paljon harvemmin kuin uhrikokemuksista (Peltola 2023a, 51). Tekijöiden saamisessa avun piiriin erityiseksi haasteeksi voi nousta väkivallan tekemiseen liittyvät negatiiviset tunteet sekä siihen liittyvä arvolatautuneisuus ja tuomittavuus. Onkin merkityksellistä, millä tavalla seurusteluvä-

kivallasta puhutaan. Väkivallan tekeminen on aina tuomittavaa, ja kuten aiemmin olen esittänyt, on tärkeää, että vahingoittava toiminta määritellään väkivallaksi. Kuitenkin on huomioitava, että nuorten seurustelusuhteissa seurustelua ja toisen kanssa olemista opetellaan ja toimintamalleihin vaikuttavat paljon nuorten lähtökohdat ja taustatekijät. Tämän vuoksi olisi tärkeää, että aiheen käsittelemiseen löydettäisiin tavat, jotka edistävät tilannetta myös väkivallan tekijän roolista.

Tutkielmani tuloksissa käy ilmi, että kuraattorit kokevat oman roolinsa erityisesti yksilötyön näkökulmasta, mikä selittyy sillä, että oppilas- ja opiskeluhuoltolaki (1287/2013) määrittelee kuraattoripalvelut yksilökohtaisiksi palveluiksi. Yksilötyötä tehdään erityisesti väkivaltaan puuttumisen näkökulmasta, koska keskusteluiden kautta korostuu koetut väkivaltatilanteet. Yksilötyön merkitys on erityisen tärkeää tilanteissa, joissa väkivaltaa on tapahtunut, jotta nuoret saavat sosiaalista tukea, apua ja ohjausta kokemuksiinsa. Onkin tärkeää, että niin kuraattoreilla kuin muillakin oppilaitoksissa työskentelevillä on riittävät taidot ja osaaminen vaikeidenkin aiheiden käsittelyyn. Puheeksi ottamiseen ja väkivallan teemoihin liittyvän koulutuksen avulla voitaisi vahvistaa oppilaitoksen henkilöstön osaamista ja näin edistää seurusteluväkivallan käsittelyä. Yksilötyössä ennaltaehkäisevänä näkökulmana voidaan käsitellä yleisellä tasolla seurustelua, mutta laajemmin ennaltaehkäiseviä toimenpiteitä on tehokkaampaa tehdä yhteisötasolla, sillä se tavoittaa suuremman osan nuorista.

Pidän merkittävimpänä jatkotoimenpiteenä nuorten seurusteluväkivallan ilmiön vähentämisessä oppilaitoksissa järjestettäviä koulutustuokioita, joissa käsiteltäisiin turvallisia ihmissuhteita, toisen kunnioittamista sekä sukupuolittuneen väkivallan kysymyksiä. Koska väkivalta seurustelusuhteissa voidaan nähdä osana nuorten sosiaalista järjestystä, tarvitaan yhteistä keskustelua ja tiedon lisäämistä nuorille, jotta olemassa olevia normeja voidaan alkaa kyseenalaistamaan. Australiassa tehty sukupuolittuneen väkivallan ennaltaehkäisyohjelma (ks. Ollis & Dyson 2018) osoitti, että koulutuskokonaisuudet ovat näyttäytyneet tehokkaina tapoina muuttaa nuorten asenteita liittyen väkivallan hyväksyttävyyteen. Olisi kuitenkin tärkeää, että työskentelyyn sitouduttaisiin laajasti oppilaitoksessa. Yhteisöllinen opiskeluhuolto on kaikkien oppilaitoksessa nuorten kanssa työskentelevien tehtävä (Oppilas- ja opiskelijahuoltolaki 1287/2013). Vaikka seurusteleminen ei kosketa kaikkia nuoria ja tulee ajankohtaiseksi nuoren elämässä eri aikoihin, turvalliset ihmissuhteet, toisten kunnioittaminen ja omien rajojen tunnistaminen ovat tärkeitä tekijöitä muissakin vertaissuhteissa. Tämän takia olisi perusteltua käsitellä kyseisiä teemoja oppilaitosten arjessa.

Oppilaitokset ovat yksi keskeinen toimija ja toimintaympäristö nuorten elämässä. Vaikka seurusteluväkivallan kysymys ei voi olla keskiössä oppilaitoksissa, on syytä kuitenkin tunnistaa niiden keskeinen rooli isolle joukolle nuoria. Oppilaitokset tavoittavat valtaosan nuorten ikäryhmästä, ja kohdistamalla toimenpiteitä oppilaitosten arkeen, voidaan saada vaikuttavia tuloksia asenteiden ja toimintatapojen muuttamiseksi. Nuorten seurustelusuhteissa tapahtuva väkivalta on sosiaalinen ongelma, johon puuttuminen ja ennaltaehkäiseminen on tärkeää. Mahdollisesti onnistunut työ nuorten seurusteluväkivallan ennaltaehkäisemisessä voisi ajan myötä vähentää myös aikuisten parisuhdeväkivallan runsasta esiintyvyyttä. Panostamalla nuoriin, voisi olla mahdollista vaikuttaa myös laajemmin kulttuurin muutokseen, jonka tavoitteena olisi saada läheiset ihmissuhteet jatkossa turvallisemmiksi yhä useammalle.

Lähteet

Aaltonen, Sanna (2006) Tytöt, pojat ja sukupuolinen häirintä. Helsinki: Yliopistopaino.

Ackard, Diann & Eisenberg, Marla & Neumark-Sztainer, Dianne (2007) Long-term Impact of Adolescent Dating Violence on the Behavioral and Psychological Health of Male and Female Youth. Journal of Pediatrics 151:5, 476–481.

Barter, Christine & Stanley, Nicky (2016) Inter-personal violence and abuse in adolescent intimate relationships: mental health impact and implications for practice. International Review of Psychiatry, 28:5, 485–503.

Barter, Christine (2018) Violence and abuse in young people´s intimate relationships: inter-face of gender, prevalence, impact and implications for prevention. Teoksessa Ann Taket ja Beth Crisp (toim.) Eliminating gender-based violence. London and New York: Routledge, 68–82.

Barter, Christine & Lanau, Alba & Stanley, Nicky & Aghtaie, Nadia, & Överlien, Carolina (2022) Factors associated with the perpetration of interpersonal violence and abuse in young people's intimate relationships. Journal of Youth Studies, 25:5, 547–563.

Bowen, Erika & Sorbing, Emma (2018) Meeting adolescents "where they´re at": the use of technology to prevent violence and abuse in adolescent romantic relationships. Teoksessa Ann Taket ja Beth Crisp (toim.) Eliminating gender-based violence. London and New York: Routledge, 54–67.

Bildjuschkin, Katriina & Ewalds, Helena & Hietamäki, Johanna & Kettunen, Hanna & Koivula, Tanja & Mäkelä, Jukka & Nipuli, Suvi & October, Martta & Peltonen, Joonas & Siukola, Reetta (2020) Väkivaltakäsitteiden sanasto. Työpaperi 1/2020. Helsinki: Terveyden ja hyvinvoinnin laitos.

Hellevik, Per Moum & Överlien, Carolina & Wood, Marsha & Aghtaie, Nadia & Larkins, Cath & Stanley, Nicky (2015) Traversing the Generational Gap: Young People's Views on Intervention and Prevention of Teenage Intimate Partner Violence. Teoksessa Nicky Stanley & Cathy Humphreys (toim.) Domestic Violence and Protecting Children: New Thinking and Approaches. London: Jessica Kingsley, 34–48.

Hietanen-Peltola, Marke & Jahnukainen, Johanna & Laitinen, Kristiina & Vaara Sarianna 2022. Kohti yhteistä työtä hyvinvointialueilla. Opiskeluhuoltopalveluiden seuranta OPA 2022. Raportti 11/2022. Opetushallitus, Terveyden ja hyvinvoinnin laitos. https://www.julkari.fi/bitstream/handle/10024/145353/URN_ISBN_978-952-343-931-3.pdf?sequence=1&isAllowed=y

Hirsjärvi, Sirkka & Hurme, Helena (2008) Tutkimushaastattelu: Teemahaastattelun teoria ja käytäntö. Helsinki: Gaudeamus Helsinki University Press.

Honkatukia, Päivi & Sorvari, Kirta (2023) Väkivallasta kertominen. Raportissa Anu Isotalo (toim.) Väkivalta nuorten seurustelusuhteissa – Kyselytutkimuksen tuloksia. Tampere: Tampereen yliopisto, 103–120.

Isotalo, Anu (2023a) Johdanto. Raportissa Anu Isotalo (toim.) Väkivalta nuorten seurustelusuhteissa – Kyselytutkimuksen tuloksia. Tampere: Tampereen yliopisto, 7–14.

Isotalo, Anu (2023b) Tutkimuksen toteutus. Raportissa Anu Isotalo (toim.) Väkivalta nuorten seurustelusuhteissa – Kyselytutkimuksen tuloksia. Tampere: Tampereen yliopisto, 15–25.

Isotalo, Anu (2023c) Digitaalinen väkivalta suhteen aikana. Raportissa Anu Isotalo (toim.) Väkivalta nuorten seurustelusuhteissa – Kyselytutkimuksen tuloksia. Tampere: Tampereen yliopisto, 67–88.

Isotalo, Anu (2023d). Väkivalta nuorten seurustelusuhteissa. Teoksessa Ulla Korpilahti, Marjo Malja & Tiina Murdoch (toim.) Väkivallaton lapsuus -toimenpidesuunnitelma. Väliarviointi 2020 – alkuvuosi 2023. Sosiaali- ja terveysministeriön raportteja ja muistioita 2023:17. Helsinki: Sosiaali- ja terveysministeriö, 304–313.

Jokinen, Arto (2017) Maskuliinisuus ja väkivalta. Teoksessa Johanna Niemi, Heini Kainulainen & Päivi Honkatukia (toim.) Sukupuolistunut väkivalta. Oikeudellinen ja sosiaalinen ongelma. Tampere: Vastapaino, 36–50.

Kaakinen, Markus & Näsi, Matti (2021) Nuorten rikoskäyttäytyminen ja uhrikokemukset 2020. Helsinki: Helsingin yliopisto, Katsauksia 47/2021.

Kovanen, Tuulia (2019) Suomalaisten nuorten kokemuksia seurusteluväkivallasta. Helsinki: Ensi- ja turvakotien liitto ry.

https://issuu.com/ensi-jaturvakotienliitto/docs/seurusteluvv_2019_verkkojulkaisu_final

Laitinen, Kristiina & Hallantie, Merja (2011) Huomisen hyvinvointia – Kehys oppilashuollon kehittämiselle. Oppaat ja käsikirjat 2011:19. Helsinki: Opetushallitus.

Miles, Matthew & Huberman, Michael (1994) Qualitative data analysis. California: Sage.

Niemi, Johanna & Kainulainen, Heini & Honkatukia, Päivi (2017) Johdanto. Teoksessa Johanna Niemi, Heini Kainulainen & Päivi Honkatukia (toim.) Sukupuolistunut väkivalta. Oikeudellinen ja sosiaalinen ongelma. Tampere: Vastapaino, 11–16.

Nuorisolaki 1283/2016. Annettu Helsingissä 21.12.2016. https://www.finlex.fi/fi/laki/alkup/2016/20161285

Ollis, Debbie & Dyson, Suzanne (2018) Respectful relationship education: a case study of working in schools. Teoksessa Ann Taket & Beth R. Crisp (toim.) Eliminating gender-based violence. London and New York: Routledge, 40–53.

Oppilas- ja opiskelijahuoltolaki 1287/2013. Annettu Helsingissä 30.12.2013. https://www.finlex.fi/fi/laki/ajantasa/2013/20131287

Oppivelvollisuuslaki 1214/2020. Annettu Helsingissä 30.12.2020. https://www.finlex.fi/fi/laki/alkup/2020/20201214

Peltola, Marja (2023a) Henkinen ja fyysinen väkivalta suhteen aikana. Raportissa Anu Isotalo (toim.) Väkivalta nuorten seurustelusuhteissa – Kyselytutkimuksen tuloksia. Tampere: Tampereen yliopisto, 26–53.

Peltola, Marja (2023b) Seksuaaliväkivalta suhteen aikana. Raportissa Anu Isotalo (toim.) Väkivalta nuorten seurustelusuhteissa – Kyselytutkimuksen tuloksia. Tampere: Tampereen yliopisto, 54–66.

Perälä, Marja-Leena & Hietanen-Peltola, Marke & Halme, Nina & Kanste, Outi & Pelkonen, Marjaana & Peltonen, Heidi & Huurre, Taina & Pihkala, Jussi & Heiliö, Pia-Liisa (2015) Monialainen opiskeluhuolto ja sen johtaminen. Helsinki: Terveyden ja hyvinvoinnin laitos.

Pietiläinen, Marjut & Keski-Petäjä, Miina & Lipasti, Laura & Attila, Henna (2022) Parisuhdeväkivallan kokemukset yleisiä Suomessa. Sukupuolistunut väkivalta ja lähisuhdeväkivalta Suomessa 2021 -tutkimuksen ennakkotuloksia. Helsinki: Tilastokeskus. https://www.doria.fi/bitstream/handle/10024/187736/parisuhdevakivallan_kokemukset_yleisia_suomessa.pdf?sequence=1&isAllowed=y Viitattu 23.3.2024.

Ronkainen, Suvi (2017) Mitä väkivalta on? Teoksessa Johanna Niemi, Heini Kainulainen & Päivi Honkatukia (toim.) Sukupuolistunut väkivalta. Oikeudellinen ja sosiaalinen ongelma. Tampere: Vastapaino, 19–35.

Saukkonen, Roosa (2023) Väkivallan kasautuminen nuorten suhteissa. Raportissa Anu Isotalo (toim.) Väkivalta nuorten seurustelusuhteissa – Kysely-tutkimuksen tuloksia. Tampere: Tampereen yliopisto, 89–102.

Stanko, Elizabeth (2006) Theorizing about violence. Violence Against Woman 12:6, 531–604.

Stonard, Karlie, Bowen, Erica, Lawrence, Tony & Price, Shelley (2014). The relevance of technology to the nature, prevalence and impact of adolescent dating violence and abuse. A research synthesis. Aggression and Violent Behaviour 19:4, 390–417.

Tampereen yliopisto (2023a) Kiistelty suostumus: läheisyyden sosiaalinen ja digitaalinen rajankäynti nuorten romanttisissa suhteissa (2019–2023). https://projects.tuni.fi/suostumus/esittely/. Viitattu 22.10.2023.

Tampereen yliopisto (2023b) Erase GBV: Education and Raising Awareness in Schools to Prevent and Encounter Gender-Based Violence. (2019-2021). https://www.tuni.fi/fi/tutkimus/sukupuolistunut-vakivalta-vastuullisuus-ja-eettisesti-kestava-toimijuus-kouluissa-ja. Viitattu 22.10.2023.

Tasa-arvovaltuutettu (i.a) Sukupuolen moninaisuus. https://tasa-arvo.fi/sukupuolen-moninaisuus. Viitattu 6.4.2024.

THL (2023) Kouluterveyskysely, aikasarjat perusopetus 8. ja 9. lk, lukio, aol. Terveyden ja hyvinvoinnin laitos. https://thl.fi/tutkimus-ja-kehittaminen/tutkimukset-ja-hankkeet/kouluterveyskysely/kouluterveyskyselyn-tulokset#alueittain Viitattu 27.4.2024.

THL (2024) Verkkokoulut. Terveyden ja hyvinvoinnin laitos. https://thl.fi/palvelut-ja-asiointi/verkkokoulut#sukupuolistuneen Viitattu 4.5.2024.

Thoits, Peggy (2011) Mechanisms Linking Social Ties and Support to Physical and Mental Health. Journal of Health and Social Behavior 52:2, 145–161.

Tiittula, Liisa & Ruusuvuori, Johanna (2009) Johdanto. Teoksessa Johanna Ruusuvuori & Liisa Tiittula (toim.) Haastattelu: tutkimus, tilanteet ja vuorovaikutus. Tampere: Vastapaino, 9–21.

Tuomi, Jouni & Sarajärvi, Anneli (2018) Laadullinen tutkimus ja sisällönanalyysi. Helsinki: Tammi.

Vuori, Jaana (2021) Laadullinen sisällönanalyysi. Teoksessa Jaana Vuori (toim.) Laadullisen tutkimuksen verkkokäsikirja. Tampere: Yhteiskuntatieteellinen tietoarkisto. https://www.fsd.tuni.fi/fi/palvelut/menetelmaopetus/kvali/analyysitavan-valinta-ja-yleiset-analyysitavat/laadullinen-sisallonanalyysi/ Viitattu 2.5.2024.

Wiklund, Maria & Malmgren-Olsson, Eva-Britt & Bengs, Carita & Öhman Ann (2010) "He messed me up": Swedish Adolescent Girls' Experiences of Gender-Related Partner Violence and Its Consequences over Time. Violence Against Woman 16:2, 207–232.

Wekerle, Christine & Wolfe, David (1999) Dating violence in mid-adolescence: Theory, significance, and emerging prevention initiatives.

Liite 1. Teemahaastattelurunko

Väkivallan ilmeneminen / tunnistaminen

- Minkälaisissa tilanteissa nuoret useimmiten lähestyvät koulukuraattoria?
- Näkyykö väkivalta kuraattorin työssä?
- Näkyykö seurusteluväkivallan ilmiö kuraattorin työssä? Jos kyllä, minkälaisissa tilanteissa?
- Minkälaisena uhrin ja tekijän roolit näyttäytyvät?

Väkivallan ennaltaehkäisemisen ja puuttumisen haasteet ja sitä helpottavat tekijät

- Miten seurusteluväkivaltaa voisi ennaltaehkäistä kouluissa?
- Minkälaisia haasteita seurusteluväkivaltaan puuttumisessa on?
- Miten haasteita voisi helpottaa?

Työvälineet ja keinot

- Koetko, että kuraattorina on riittävät välineet/valmiudet seurusteluväkivaltaan puuttumiseksi?
- Onko aiheeseen ollut tarjolla koulutuksia tai työvälineitä?
- Onko oppilaitoksella yhteisiä ohjeistuksia puuttumistilanteisiin? Jos, minkälaisia?
- Minkälaiset valmiudet kouluissa on väkivaltatilanteista keskustelemiselle?

Koulun ja kuraattorin rooli seurusteluväkivaltaan puuttumisessa

- Minkälainen rooli mielestäsi kouluilla tulisi olla seurusteluväkivallan ennaltaehkäisemisessä? Entä puuttumisessa?
- Minkälaiset mahdollisuudet koulussa työskentelevillä ammattilaisilla on tunnistaa ja puuttua seurusteluväkivaltaan?
- Minkälaiset koulukuraattorin auttamismahdollisuudet mielestäsi ovat seurusteluväkivaltaan puuttumisessa?